

Frónesis

Revista de les lletres, les arts i les ciències

**CENTRE D'ENSENYAMENT
SECUNDARI JOAN MARAGALL**

Guifré, 300

08912 Badalona

Número XLVIII - Juny de 2020

INDEX

-Sumari	3
-El positivisme d'Auguste Comte, <i>per Elisabet Cumplido</i>	5
-René Descartes i el racionalisme, <i>per Judith Navarro</i>	11
-Democràcia i revolució. Alexis de Tocqueville, <i>per Edgar Pérez</i>	18
-La teoria de la personalitat d'Ivan Pavlov, <i>per Noelia Rodríguez</i>	21
-Jean Jacques Rousseau. El Mite del bon salvatge, <i>per Marcela Bou</i> ...	24
-Els dos períodes de la filosofia kantiana, <i>per Thaïs Roca</i>	28
-Vida, pensament i llegat de Friedrich Nietzsche, <i>per Judit López</i>	30
- <i>Homo homini lupus</i> . Thomas Hobbes, <i>per Noelia Rodríguez</i>	37
-Jung i l'inconscient, <i>per Marcela Bou</i>	41

SUMARI

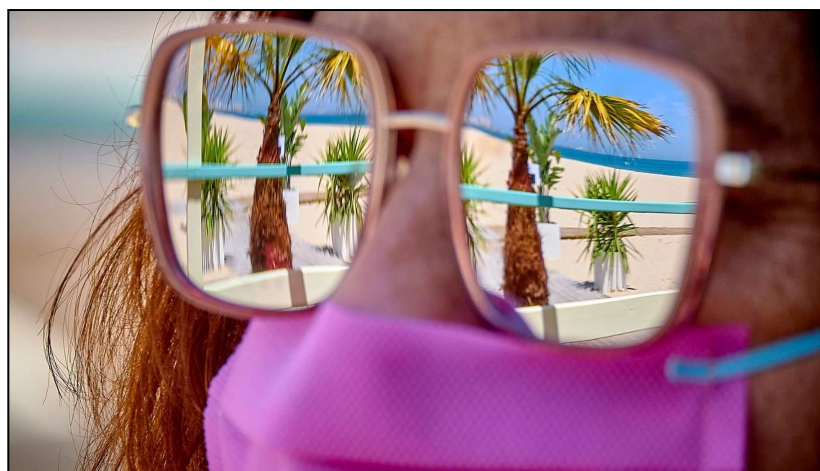

La situació d'excepcionalitat a la que s'ha vist abocada la societat en general i la comunitat acadèmica en particular ens ha obligat a tots a introduir canvis importants, tant en la vida quotidiana com en l'activitat professional. El caire inesperat dels esdeveniments ha fet que els centres educatius hagin hagut d'adaptar-se sobre la marxa a la docència no-presencial, circumstància que necessàriament ha comportat una certa flexibilitat per part de tots els implicats: professorat, alumnat i famílies. Un dels aspectes que s'ha pogut comprovar és, per una banda, l'escassa efectivitat de les classes on-line en directe, mentre que, per l'altra, també cal destacar els bons resultats que ofereixen els *podcast* i les vídeo-classe descarregades o visionades en diferit o *in streaming*. No deixa de ser lògic que en l'ensenyament a distància els horaris estrictes perdin la seva raó de ser, i que el que funcioni siguin els materials que els professors/es creen i posen a disposició dels/les alumnes perquè aquests en facin ús en el moment en què tinguin necessitat.

Un altre aspecte que cal destacar de l'experiència docent d'aquests darrers mesos és la incompatibilitat que existeix entre els models tradicionals d'exàmens presencials i la seva aplicació en la modalitat on-line. Els exàmens estan dissenyats per ser realitzats a l'aula i vigilats pels/les docents durant la seva realització. El fet de què l'alumnat respongui a les preguntes i qüestionaris de les proves des de casa seva, amb tot el material que vulgui al seu abast, no es en absolut controlable des de la distància. Per aquest fet alguns dels docents amb experiència en l'ensenyament on-line han optat per

qualificar a través de treballs pautats en els que, per molt que els/les alumnes puguin consultar les fons que creguin oportunes, hi ha una part d'opinió i valoració personal de la informació aportada que permet al professorat avaluar el grau de comprensió de l'alumne/a vers la informació que ell/a mateix ha aportat. El model d'ensenyament que vindrà en els propers temps serà un model mixt presencial/on-line, i aquesta experiència ha de servir per fer una correcta planificació i no caure en errors ja coneguts.

Pel que fa al número d'estiu de *Frónesis* que tanca el curs 2019-2020, inevitablement s'ha vist així mateix afectat pel confinament i la impossibilitat d'acudir personalment a l'aula. Per aquest motiu aquest número de la revista no conté les seccions habituals de 'Lletres i pensament', 'Art i ciències socials', 'Ciències, tecnologia i ecologia', 'Biografies i entrevistes' i 'Agenda cultural'. La càrrega de feina afegida que han hagut d'afrontar tant alumnes com professors/es ha fet que no creguéssim oportú demanar col·laboracions per a la revista que haguessin suposat més dificultats encara a l'hora d'intentar complir amb els objectius docents del curs acadèmic. És per això que el present número de *Frónesis* ha estat elaborat exclusivament amb els projectes finals d'assignatura que els/les alumnes de batxillerat han realitzat per les matèries de Filosofia, Psicologia, Sociologia i Història de la Filosofia. Cal destacar la bona voluntat i les ganes amb que la immensa majoria de la comunitat acadèmica ha afrontat les dificultats al llarg d'aquests tres mesos. Ara toca descansar... i a preparar-se pel proper curs!

EL POSITIVISME D'AUGUSTE COMTE

Elisabet Cumplido

Isidore Marie Auguste François Xavier Comte, més conegut com Auguste Comte, va ser un pensador i filòsof francès, considerat el fundador del positivisme i de la sociologia nascut el 19 de gener de 1798 a Montpellier i traspasat el 5 de setembre de 1857 a París, amb tan sols 59 anys. Amb la publicació del “Curs de filosofia positiva” entre els anys 1830 i 1842 Auguste Comte va apadrinar un nou moviment cultural del que hi seria considerat l’iniciador i a més màxim representant: el positivisme. Tal corrent dominaria una bona part del segle XIX, en polèmiques i alguns cops en diferents compromisos amb la tendència filosòfica antagonista, l'idealisme. I com tots els grans moviments filosòfic-espirituals, el positivisme no es deixa encasellar fàcilment amb les etiquetes d’una definició estricta i precisa. També podria dir-se que es una revalorització de l’esperit naturalista i científic contra de les tendències declarades i obertament metafísiques i religioses de l’idealisme.

Juntament amb Augustin Thierry, Comte va ser secretari d'Henri de Saint-Simon durant uns set anys, i tots dos es van separar degut a les moltes discrepàncies que van sorgir entre ells, entre les quals hi destaca l'intent de Saint-Simon d’atribuir-se l’obra “*Pla donis travaux scientifiques nécessaires pour réorganiser la société*”, en la qual Comte va desenvolupar la seva teoria general, diacrònica i heurística de la 'Llei dels Tres Estats': l'estat teològic o fictici, l'estat metafísic o abstracte i l'estat científic o positiu.

Després d’aquesta ruptura Comte va iniciar una etapa que ell va qualificar d'*higiene cerebral*, amb la voluntat de a poder allunyar-se de la influència de les idees de Saint-Simon. També va crear la paraula “altruisme” en funció de la qual cosa va regir la seva vida: va fer classes gratis d’astronomia i va escriure una enciclopedia de diversos toms. La seva filosofia va tenir una gran influència, fins i tot participant en la fundació de països com seria el cas de Brasil. El lema que figura a la senyera d'aquest país, “Ordem e Progreso”, no és sino un dels principals del corrent positivista.

Trencant amb la tradició catòlica i monàrquica de la seva família, es va decidir durant l'època de la Restauració cap a l'agnosticisme i les idees revolucionàries. Després d'una primera joventut tancada i rebel Comte va ingressar en 1814 a l'Escola Politècnica de París, on en contacte amb les ciències i l'enginyeria, es va sentir molt atret, juntament amb molts companys d'escola, cap a la "revolució dels tècnics" que anava predicant Saint-Simon. Dissolta l'Escola Politècnica pel govern reaccionari de 1816, Comte, contra l'opinió dels seus pares, va romandre a París per poder-hi completar els seus estudis de manera autodidacta, guanyant-se el manteniment amb classes particulars de matemàtiques, que durant gairebé tota la resta de la seva vida van ser la seva font principal d'ingressos.

Un treball de Comte va ser reprovat pel seu mestre i el motiu de la discòrdia era molt més profund: havien compartit durant llarg temps el concepte d'una reorganització de la societat a través de la direcció de les ciències positives, i van formar conjuntament el pla de renovar per complet la cultura per a elevar-la al nivell de tals ciències; però Saint-Simon volia passar dels plans científics a l'organització pràctica que hauria de dirigir la nova societat, en tant que Comte no considerava encara complets els desenvolupaments teòrics. La publicació pel seu compte d'aquella obra li va guanyar l'amistat i estima de nombrosos historiadors, polítics i científics com ara François Guizot, Alexander von Humboldt i el duc Albert de Broglie. Comte es sentís estimulat per a emprendre la seva gran obra, aquella enciclopèdia de les ciències positives que seria després el "Curs de filosofia positiva" (1830-1842).

Comte va consagrar el seu esforç a concebre una manera de resoldre'l, tancant la crisi oberta per la Revolució Francesa i les seves conseqüències. Va trobar la resposta en la ciència, cap a la qual va establir un veritable culte. Contra la llibertat de pensament no oposava el dogma religiós sinó la «ciència positiva» que, en atènyer-se als fets tal com són, segons Comte l'únic punt de suport sobre el qual es podria edificar un futur de «Ordre i Progrés». Contrari a l'individualisme i a la democràcia, confiava en un món

regit pel saber. Tals idees, fonament del pensament positivista, tindrien un gran èxit als països occidentals des de mitjans del segle XIX. No obstant això, va viure una vida desgraciada: l'excés de treball va agreujar els seus trastorns psicològics, i acabaria provocant un intent de suïcidi i l'abandó de la seva dona. La seva rebel·lia i la seva intransigència li van impedir inserir-se en el món acadèmic.

Al mateix temps que redactava el "Curs de filosofia positiva" va fundar amb antics companys de l'Escola Politècnica l'"Associació Politècnica", destinada a la difusió de les idees positivistes, va arribar a ensenyar a l'Escola Politècnica al 1832, però no va poder obtenir càtedra en ella i va ser expulsat en 1844. L'empitjorament de les relacions amb la seva esposa van acabar amb la seva separació al 1842, i finalment un nou amor per Clotilde Devaux, van originar cap a 1845 una nova crisi mental. Per a fomentar el nou esperit positivista havia fundat també una espècie de cenacle en el qual es reunien amics i deixebles, però aquest referent de la filosofia científica contemporània havia perdut en aquells dies tot contacte amb la ciència viva del seu temps, concentrat només en les seves meditacions subjectives. Només l'ajuda econòmica d'alguns admiradors va salvar-lo de la misèria.

Amb tot, el millor del seu pensament estava destinat a exercir una gran influència sobre les més diverses branques del coneixement (filosofia, medicina, història, sociologia) i sobre corrents polítiques diverses. Va prendre el terme 'positivisme' de qui havia estat el seu mestre i responsable de la seva encunyació, a partir de l'expressió "ciència positiva", apareguda al segle XVIII. En la història de la filosofia, es designa amb aquesta paraula el corrent de pensament iniciat per Comte. Encara que s'entén el positivisme com a filosofia contraposada a l'idealisme; tot i això, positivisme i idealisme tenen també punts en comú. Comte creu inassolible l'objecte de la metafísica perquè el saber humà no pot anar més enllà de l'experiència, i, igual que Hegel, aborda la concepció de la història universal com un procés unitari, evolutiu i enriquidor.

Malgrat la constatació de punts d'acord, en la configuració de la filosofia del positivisme van influir també altres corrents allunyades de l'idealisme: l'empirisme anglès representat per John Locke i David Hume, el materialisme (com a negació de les substàncies espirituals i reconeixement

únicament de l'existència de substàncies corpòries); i l'escepticisme del segle XVIII francès. Induït pel propòsit de mostrar que la tendència que segueix la filosofia és la d'acabar sent absorbida per la ciència, va enfocar el seu estudi cap al coneixement dels fets i de la societat. Així doncs, convençut que l'objecte de la ciència eren indubtablement el progrés i la pau, la metafísica tradicional va ser el blanc de les seves crítiques, si bé no com a defensa d'una postura filosòfica o tesi elaborada, sinó com una conclusió ineludible: el final de la metafísica era el resultat natural de la maduresa que anava aconseguint la humanitat en el seu procés evolutiu.

El positivisme de Comte és un discurs complex que comprèn almenys una teoria sobre el coneixement, una interpretació sobre el sentit de la història i una posició política davant la societat. El positivisme afirma que el coneixement és només de dades verificables o “fets” (fenòmens dels quals pot ser contrastada una llei física o química) i que tot coneixement, a més de cert i sistemàtic, ha de ser útil, és a dir, ha de traduir-se no en teories, sinó en un augment de la capacitat de control i intervenció tecnològica sobre els fenòmens. El que caracteritza l'adveniment d'una ciència és el pas d'una explicació teològica (les causes dels fenòmens són atribuïdes a divinitats), o bé metafísica (les causes dels fenòmens són abstraccions personificades), a una explicació positiva. Un saber positiu és un saber que institueix unes relacions entre els fets i renúncia a l'explicació absoluta; no busca les essències ni les causes de les coses sinó les lleis que les governen.

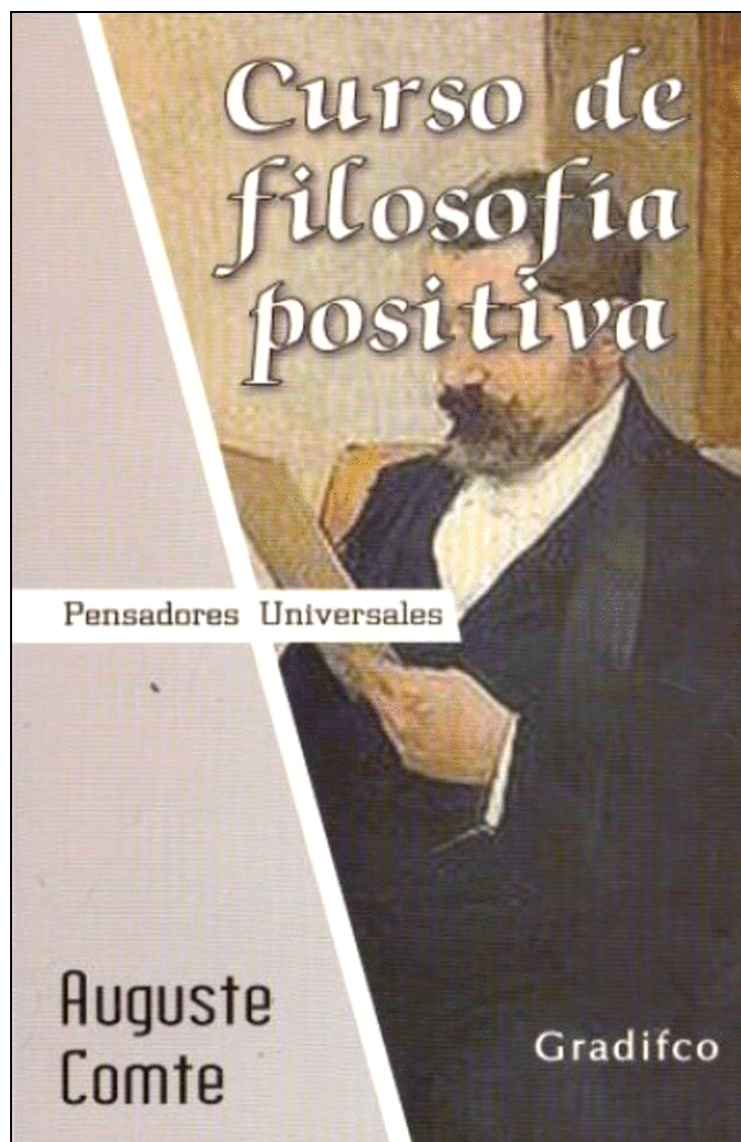
Comte considera que la humanitat progressa cap al benestar i la felicitat generals, posant el desenvolupament científic i tecnològic com a motor i meta d'aquest procés. És l'anomenada llei dels tres estats, segons la qual la humanitat havia ja passat per dues etapes, denominades pel propi Comte “teològica” i “metafísica”. En l'etapa teològica, els fenòmens naturals s'explicaven per causes alienes a la naturalesa i intervencions sobrenaturals; en l'etapa metafísica, les forces sobrenaturals van ser substituïdes en l'explicació per essències, causes o forces immanents a la naturalesa però ocultes. L'època contemporània correspon, a la seva entendre, a una tercera etapa: la “científica” o “positiva”. En l'estat “positiu” acabaran per esborrar-se els vestigis de les etapes anteriors, i el pensament abstracte i deductivista serà substituït per la comprovació experimental. Per aquesta mateixa raó, la

filosofia es convertirà en “positiva”, i la seva característica serà que reconeixerà que el veritable saber humà es troba en les ciències, tal filosofia aliena a qualsevol intent de definir essències, es dirigirà a l'establiment dels fets i de les lleis que els regulen. En els seus últims anys, no obstant això, va establir una síntesi subjectiva dels seus plantejaments anteriors resumida en el concepte de “religió de la humanitat”. Finalment, el positivisme de Comte entén els problemes socials com a desordres orgànics del sistema i proposa com a solució reformes que integrin funcionalment a tots els membres de la societat, a la humanitat sencera.

Comte considera que el progrés social és paral·lel al desenvolupament de les ciències positives, advertint en les ciències una relació inversament proporcional entre el grau de complexitat i l'àmbit d'aplicació. Així, la primera ciència serien les matemàtiques, aplicables a tots els camps, però de complexitat reduïda. Després vindrien la física, la química, etc., fins a arribar a la ciència més complexa de totes i l'únic àmbit de les quals d'aplicació seria la societat humana: la sociologia. L'objectiu últim de la sociologia seria controlar el sistema social establert de manera positiva i útil relacions entre els seus diversos fenòmens.

El pensador francès entén la sociologia com a ciència dels fets humans, i, a tenor del ja exposat, és evident que els fets humans s'inscriuen en la història. Estudiar-los des del punt de vista de la seva evolució és estudiar la dinàmica social. Aquesta branca de la sociologia tanca la llei del progrés de la humanitat, és a dir, la llei dels tres estats que constitueix la filosofia de la història de Comte, en la qual l'estat polític està condicionat per l'estat intel·lectual i per les creences d'una època. Ha de subratllar-se no obstant això que, per a Comte l'evolució de la humanitat no és discontinua: el pas d'un estat a un altre és anunciat per signes precursors, i sempre subsisteixen, en cada estat, vestigis de l'estat precedent. Així, el desordre de les ments que va culminar en la Revolució Francesa s'havia vingut preparant des que, en el segle XIV, es va iniciar la decadència del poder espiritual. Una època orgànica s'extingeix mentre una altra es prepara. El descobriment positiu de tot individu només és el que és per referència a una vasta totalitat, la humanitat. A partir d'aquest tema, va construir una teoria de l'Estat fundada en la religió de la humanitat.

El positivisme es va estendre per tota Europa en vida de Comte. L'exigència del filòsof era la de realitzar una reforma de la humanitat que tingués un ordre més conforme amb les aspiracions humanes. Aquestes idees les va formular sobretot en “El sistema de la política positivista” en 1854 i en “El catecisme positivista” en 1852. Poc abans de la seva mort, la seva obra va desembocar en una “religió de la humanitat” i Comte es va erigir en el summe sacerdot. Finalment, el 5 de setembre de 1857 va morir a París degut al càncer deixant rere seu un llegat filosòfic considerable. L'aspecte més destacable del seu positivisme és que va influir en molts dels moviments socials que van desenvolupar-se en Europa durant la segona meitat del segle XIX i principis del XX.

RENÉ DESCARTES I EL RACIONALISME

Judith Navarro

He escollit aquest filòsof perquè em crida l'atenció en especial la part de la seva teoria amb relació amb el seu argument del *cogito, ergo sum*, en el que penso hi ha un cercle viciós: la idea de Déu es la garantia de la fiabilitat del criteri de certesa perquè Descartes ho considera així a causa de la claredat i distinció amb la que percebem aquesta idea de Déu. Però és veritat que percebem la idea de Déu amb 'claredat i distinció', com ell afirma? René Descartes va ser un important filòsof racionalista francès del segle XVII, també conegut per les seves obres en el camp de les matemàtiques i en altres branques de la ciència. És considerat el pare de la filosofia moderna, en ser el primer a proposar el problema de la validesa del coneixement com a primera qüestió filosòfica, així com una de les figures clau de la revolució científica. És responsable, entre altres coses, de la geometria analítica, de la generalització de l'ús del mot idea amb el significat de 'contingut de la ment humana', la invenció de les coordenades cartesianes o de la sentència cogito ergo sum ('penso, aleshores existeixo'), a partir de la qual construeix el seu pensament filosòfic.

René Descartes va néixer a La Haye en Touraine (poble actualment denominat Descartes, després de més d'un segle anomenant-se La Haye-Descartes), França, al voltant del 31 de març de 1596, i va morir per causes naturals (Pneumònia) a Estocolm l'11 de febrer de 1650; va ser enterrat a la Abadia de Saint-Germain-des-Prés Adolf Fredrik Church. La seva localitat natal, la Haia, és una petita ciutat de Touraine (França) on residia la família de funcionaris de la baixa noblesa en el si de la qual va néixer. El seu pare era conseller de l'Parlament de Bretanya. De la seva mare, que va morir un mes després del seu naixement, va heretar una tos seca i una fisonomia pàl·lida, que va mantenir fins als vint anys, a més d'una fortuna que li va permetre viure amb independència econòmica.

Als deu anys d'edat el seu pare el va enviar a la Flèche, un col·legi dels jesuïtes recentment inaugurat a Anjou, on va romandre vuit anys i mig i on va rebre una educació excel·lent que abastava la Lògica, la Filosofia moral, la Física i la metafísica, la Geometria Analítica i el Àlgebra Moderna, així com una certa familiaritat amb el recentment descobert telescopi de Galileu. Quan va complir els vint anys, un cop graduat en lleis per la Universitat de Poitiers, Descartes va anar a París. Allà es va convertir en un jove elegant i desocupat. No obstant això, els seus pensaments aviat van tornar a preocupar-se per les matemàtiques i la Filosofia. Es va veure animat pels seus amics, entre els quals cal destacar el pare Marin Mersenne, a qui havia conegut a la Flèche. Mersenne era, al seu torn, un matemàtic competent i un hàbil experimentador. Tots dos van mantenir una àmplia correspondència, de la qual només s'ha publicat una part, i d'aquesta manera va ser el centre d'informació científica en una època en què les revistes científiques encara no existien. Va traduir a més els *“Dialogi”* i els *“Discorsi”* de Galileu. Fins al final de la seva vida, Mersenne va ser el millor amic de Descartes, i quan, en 1628, per decisió pròpia, Descartes va deixar França per sempre, Mersenne, des de París, el va mantenir constantment informat de les novetats científiques.

A causa de la seva delicada salut els metges van permetre a Descartes descansar al llit fins tard (solia llevar-se a les 12 hores del migdia), costum que conservà durant tota la seva vida. En una visita a Blaise Pascal el 1647, aquest el va mencionar com a principal benefactor per al bon estudi de la matemàtica. Després de l'escola va anar a la Universitat de Poitiers per estudiar dret, com volia el seu pare. Els seus camps de treball van ser la filosofia, la metafísica, la epistemologia, les matemàtiques i la mecànica. També va ser membre de la Acadèmia Francesa de les Ciències. Va rebre la influència de Plató, Aristòtil, Anselm de Canterbury, Tomàs d'Aquino, Guillem d'Occam, Francisco Suárez i Marin Mersenne.

Entre 1618 i 1622 René Descartes va participar en la Guerra dels Trenta Anys. En els desplaçaments militars va conèixer Isaac Beeckman, que el va apropar al món de les matemàtiques i la física. Quan va acabar la guerra va vendre gran part de les propietats familiars per poder gaudir d'una renda i dedicar-se a l'estudi. Des de 1629 fins al seu desgraciat viatge a Suècia el

1649, romangué la major part del temps a Holanda i fou durant aquest període quan va escriure una sèrie d'obres que estableixen el temari per a tots els estudiosos posteriors de la ment i el cos. La primera de les seves obres, "*De homine*", fou finalitzada a Holanda cap al 1633, a la mateixa època que Galileu fou condemnat per les seves teories. Gran part de les seves obres va entrar a formar part de l'*Index Librorum Prohibitorum*.

El "Discurs del Mètode" és la principal obra del filòsof René Descartes i es considera una obra fonamental de la filosofia occidental amb implicacions importants pel desenvolupament de la filosofia i de la ciència. Es va publicar de forma anònima a Leiden (República de les Set Províncies Unides), l'any 1637. Consistia, en realitat, en el pròleg de tres assajos: "Diòptrica", "Meteoros" i "Geometria"; agrupats sota el títol conjunt d'"Assaigs filosòfics". Descartes va titular aquesta obra "Discurs del mètode" amb una finalitat molt precisa. En una carta que dirigí a Marin Mersenne li va explicar que l'havia titulat "Discurs" en lloc de "Tractat" per mostrar que no tenia intenció d'ensenyar, sinó de parlar. Amb això Descartes intenta allunyar-se de qualsevol problema que pugui sorgir amb els seus coetanis per les idees que conté aquesta obra i a més a més escapa d'una possible condemna eclesiàstica com li havia passat poc abans a Galileu amb les seves idees, les quals Descartes no considerava del tot encertades. Sovint es diu que les parts més filosòfiques del "Discurs" són la segona i la quarta, mentre les altres són de caire autobiogràfic, més anecdòtiques i valuoses sobretot en la mesura que il·luminen aquestes dues parts.

- 1ª.- part: El text comença amb una ironia: "El bon sentit sembla la cosa més ben repartida del món..." Com es veurà, precisament el que passa és tot el contrari: El "bon sens" (raó, seny) més aviat manca i està mal fonamentat. Ens parla de la seva educació, destacant que li agradaven "sobretot les matemàtiques per la certesa i evidència de les seves raons". La convicció de la necessitat de "certesa i evidència" articula tot el raonament del "Discurs". Al final Descartes decideix deixar d'estudiar per tal de començar a llegir "el gran llibre del món".

- 2ª.- part: Comença amb la famosa “meditació de l’estufa”, un fet quasi místic en la vida de l’autor. En l’original se’ns diu que ell estava “en una estufa” com a conseqüència d’un moment d’aturada en la guerra quan se li va acudir –tot d’una– la necessitat del mètode, com una forma d’ordenar la raó. Significativament, la metàfora del primer paràgraf és arquitectònica. Però el nucli del capítol són les quatre regles del mètode (evidència, anàlisi, síntesi i enumeració) i especialment la primera, la demanda d’evidència, perquè tota veritat universalment vàlida ha de ser evident per ella mateixa.
- 3ª.- part: La moral “per provisió” s’ha d’entendre d’una manera similar a les provisions que necessita algú per emprendre un viatge, o un exèrcit per fer la guerra. Es demostra aquí que Descartes vol fer un dubte metòdic precisament per les moltes precaucions que pren a l’hora de fer l’operació del dubte. És significatiu que la política quedi sempre fora del camp del dubte. És un dubte “conservador” que es refereix al món i mai no al “jo”. El context de la moral “per provisió” és estoic: cal vèncer-se un mateix abans que voler vèncer la fortuna.
- 4ª.- part: La quarta part és el capítol central del “Discurs del mètode”, i en ell Descartes crea una nova filosofia seguint les regles del mètode exposat a la segona part. El primer que fa és posar en pràctica el dubte metòdic, això és, dubtar de tot l’existent, la qual cosa el porta al primer principi de la seva filosofia: *cogito, ergo sum* (“penso, aleshores existeixo”), ja que mentre pensa que tot és fals és absolutament necessari que ell pensi i, per tant, és quelcom i existeix. A partir d’aquest primer principi Descartes estableix l’existència de Déu. El primer argument que dóna per justificar l’existència de Déu és que si tenim consciència que la nostra naturalesa és imperfecte és perquè sabem en què consisteix la naturalesa perfecta. El segon argument parteix de la nostra pròpia imperfecció, ja que si nosaltres que coneixem el que és perfecte ens haguéssim creat a nosaltres mateixos, i evidentment ens hauríem fet perfectes. Com això no va anar així es requereix un creador 'extern' del nostre ser; un creador que té en si

aquestes perfeccions, Déu, del qual depèn tot i sense el qual res podria existir. L'últim argument que dóna per justificar l'existència de Déu és que Déu, entès com la perfecció, és allò més gran que es pot arribar a imaginar. Déu ha d'existir –"argument ontològic" de Sant Anselm–, ja que sinó podria pensar-se en quelcom més perfecte, i aleshores, això seria Déu.

- 5ª.- part: S'explica bàsicament el mecanicisme (la idea d'un món mogut per mecanismes mecànics: acció/reacció, causa/efecte). Descartes havia volgut fer un llibre sobre el tema (el "Del món o tractat de la llum") , però no el va publicar per les conseqüències del "cas Galileu". Apareix la idea de l'animal-màquina (el cor com a motor, l'esquelet i els múscols com a articulació del moviment...) Aquesta qüestió té una importància central en l'àmbit de l'antropologia.
- 6ª.-part: Es parla d'una manera implícita, però òbvia, del "cas Galileu" i les seves conseqüències; i es reivindica la pròpia activitat científica.

Una altra de les obres més importants de René Descartes és la titulada "Meditacions metafísiques". El pensador francès considera que al llarg de la seva vida ha mantingut certes qüestions que el temps ha demostrat falses, i per això pensa que cal analitzar bé allò que es considera veritat o mentida. Per això prendrà com a fals tot allò que no sigui evident que és cert. Així del primer que dubtarà serà del coneixement que li proporcionen la sensibilitat per dos motius diferents: a) Els sentits m'han enganyat diverses vegades i no és convenient refiar-se de qui ja ens ha enganyat anteriorment. b) Massa vegades quan crec tenir una experiència, forma part d'un somni que és totalment irreal; per tant, no em puc refiar del coneixement que em proporciona la sensibilitat. Però podria ser que existís un ésser que m'enganyés, un Geni Maligne que mostri com a certa la Matemàtica quan és totalment falsa. És per això que cal dubtar també de la Matemàtica i la Lògica.

Però, si existeix un Geni Maligne que m'enganya, és obvi que enganya a algú; i si penso... existeixo. (una vegada més el cèlebre *Cogito ergo sum*)

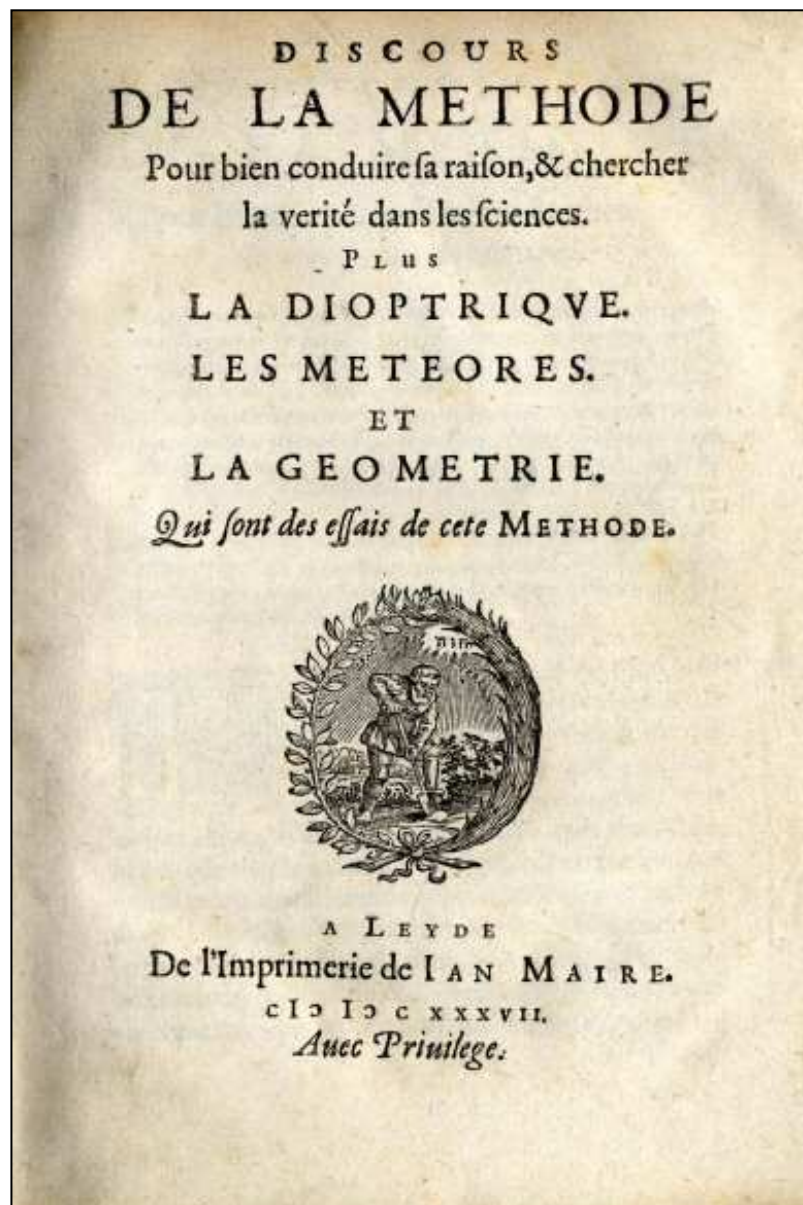
Aquesta és la primera veritat indubtable a la que arriba Descartes. És el pilar que li permetrà construir la resta del pensament filosòfic. L'existència del Jo és indubtable, ja que es tracta d'una veritat evident. Però s'ha de tenir present que si en alguna ocasió jo trobo dins meu alguna idea que no hagi pogut sorgir de mi, hauré de concloure que existeix un altre ésser, i per tant serà possible sortir del solipsisme (només existeixo jo). Així troba que entendre per Déu un ésser etern, perfecte, infinit, sent totalment impossible que aquesta idea hagi sorgit de mi, i, per tant he de concloure que existeix un ésser etern, perfecte, fora de mi, al qual conec sota el nom de Déu. Aquesta és la primera demostració de l'existència de Déu. Descartes en té dues més:

- Si jo m'hagués creat, m'hauria creat perfecte, i no ho sóc, per tant hi ha un altre ésser que m'ha creat.
- Déu no pot no existir, i, per tant existeix. Aquesta és una reformulació de l'Argument Ontològic de sant Anselm.

Ara cal demostrar que Déu no és enganyador per desfer la hipòtesi del Geni Maligne i poder recuperar directament la Matemàtica i la Lògica. Déu és perfecte i poderós, i poder enganyar a algú és símptoma de ser poderós, però voler enganyar a algú és símptoma de debilitat; i Déu, que és perfecte, no pot ser dèbil, i per això, Déu no enganya. Amb aquest argument Descartes afirma haver desfet el dubte de la Matemàtica i la Lògica. Però, si Déu no és enganyador no pot permetre l'engany, ja sigui directe o indirecte, i, per tant, els sentits ofereixen també la veritat.

Des de la meua opinió personal considero que el mètode de René Descartes té una gran part construïda sobre la base de la lògica, tot prioritant la demostració empírica dels successos del món exterior que per ell que poden generar o generen qualsevol tipus de dubte. Descartes té certa por a l'error, fet que fa que en el seu mètode utilitzi eines com el dubte hiperbòlic que, una vegada construït el seu mètode, rebutja sense embuts. Contrastant aquest coneixement tant assegurat i basat en l'experiència amb les idees perfectes (idea de Déu), fa que el seu raonament no acabi de tenir una coherència i credibilitat que puguin fer que la fonamentació i l'anàlisi

conjunt del seu mètode tinguin un sentit lògic i complet que no doni lloc a dubte algun ja que hi ha un cercle viciós. Descartes diu que Déu es la garantia de fiabilitat del criteri de certesa, però a la vegada la idea de Déu la considerem per la claredat i distinció amb la que la percebem, raonament que sembla incloure una certa circularitat i que, en un sentit estricte, ve a invalidar la seva pretensió de coherència i credibilitat absolutes.

DEMOCRÀCIA I REVOLUCIÓ.

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

Edgar Pérez

El teòric de la democràcia Alexis de Tocqueville va néixer a Verneuil-sur-Seine, Illa de França, el 29 de juliol de 1805, i va traspasar a Cannes el 18 d'abril de 1859). Va ser un pensador, jurista, polític i historiador francès, nascut en una família monàrquica ultraconservadora que va veure morir assassinats diversos dels seus membres durant el període post-revolucionari conegut com el "Terror". La caiguda de Robespierre l'any II de la Revolució (1794) va evitar *in extremis* la guillotina a la seva mare. Probablement per aquesta raó Tocqueville desconfià tota la seva vida dels revolucionaris, sense que això el portés a plantejaments teòrics ultraconservadors.

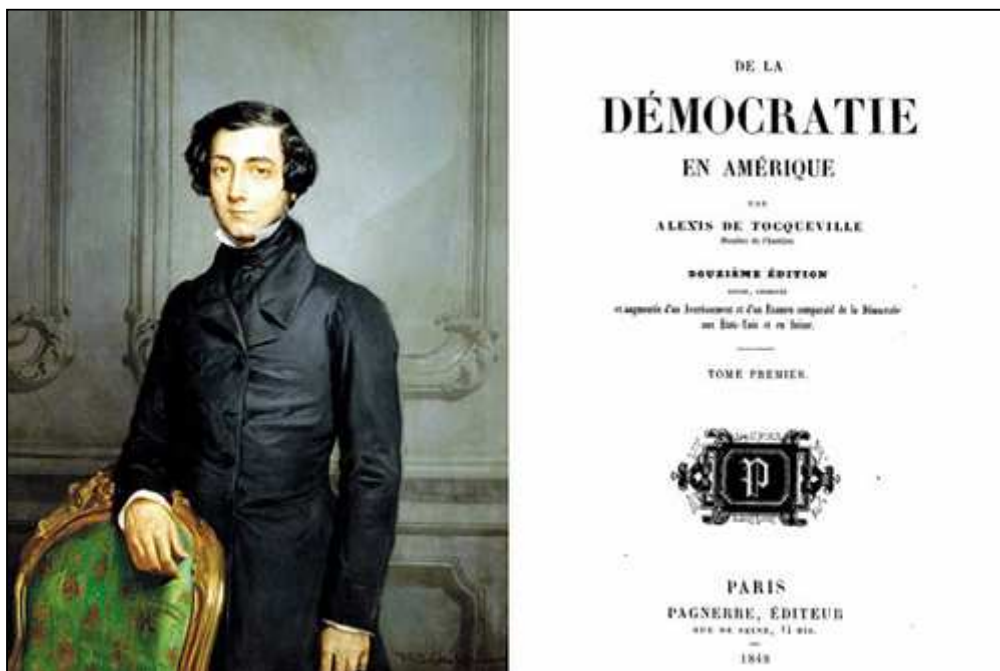
Va estudiar Dret i va obtenir una plaça de magistrat a Versalles l'any 1827. Tanmateix, la seva inquietud intel·lectual el va portar a acceptar una missió governamental per viatjar als Estats Units per estudiar el seu sistema penitenciari (1831). La seva estada a Amèrica va durar dos anys. Fruit d'aquest viatge va escriure la seva primer obra: "Del sistema penitenciari als Estats Units i de la seva aplicació a França" (1833). La seva estada als Estats Units també li va servir per aprofundir en l'anàlisi del sistema polític i social nord-americà, que va descriure a la seva obra fonamental "La democràcia a Amèrica" (1835-1840). Quan va tornar dels seus viatges als Estats Units, Tocqueville va abandonar definitivament la magistratura per a dedicar-se a la política i a la producció intel·lectual. L'any 1838 va ingressar a l'Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques. El 1839 va ser elegit diputat pel poble de Normandia que ara porta el seu mateix nom, Tocqueville (del qual parla a la seva obra "Souvenirs"), i el 1841 membre de l'Acadèmia Francesa. Es va oposar tant a la Revolució de 1848 (que va acabar amb la monarquia de Lluís Felip d'Orleans) com al colp d'estat de Lluís Napoleó de 1851-1852 (que va acabar amb la Segona República Francesa i va donar pas al Segon Imperi, amb Lluís Napoleó, conegut com Napoleó III), sent un dels diputats arrestats

durant el colp. En l'interval va ser breument ministre d'Assumptes Exteriors (1848) de la segona república i vicepresident de l'Assemblea Nacional (1849). Després de l'adveniment del segon imperi, Tocqueville es va retirar de la vida pública i es va dedicar a la que seria la seva principal obra (junt amb “La democràcia a Amèrica”) que va restar inacabada: “L'Antic Règim i la Revolució” (1856). L'any 1858, la seva salut es va ressentir i va ser enviat al migdia de França, on va morir (Cannes, 1859). Les seves obres completes van ser publicades en nou volums per H. G. de Beaumont (1860-1865).

L'obra d'Alexis de Tocqueville està basada en els seus viatges als Estats Units i és una referència obligada per a entendre aquest país, en particular durant el segle XIX. Es considera com un dels defensors històrics del liberalisme i de la democràcia. Va ser anticol·lectivista i és un dels principals referents dels liberals. Va ser també un teòric del colonialisme, concretament a través dels seus estudis de la colonització francesa d'Algèria. Va avocar també per la caritat privada en lloc de l'ajuda de l'estat per l'atenció dels pobres, per la qual cosa ha estat reivindicat pels conservadors nord-americans, especialment a finals del segle XX i principis del XXI.

“La democràcia a Amèrica” és una anàlisi on el pensador francès exposa els mèrits del règim americà i les seues bondats. El 2011 en va aparèixer una traducció en català a càrrec de Jaume Ortolà. Aquesta obra ha passat a la història per ser una de les més valorades en els mateixos Estats Units, erigint-se com un dels clàssics del pensament polític que li donà honors i fama a l'autor, així com entrada en la posteritat. Es considera una gran reflexió i síntesis del que representava als anys trenta del segle XIX, viure en el sistema polític més avançat del món. Com ja hem esmentat al principi Tocqueville fou un acèrrim crític de la Revolució Francesa per la seua radicalitat i pels excessos; sobretot en l'època del “Terror” dels jacobins (amb Robespierre al capdavant). Fou un gran teòric de la democràcia i del liberalisme moderat; visionari d'un conservadorisme gens extremat i capaç d'obrir-se a les reformes necessàries per evitar les ruptures. En el llibre hi ha una lloança al poble nordamericà, fruit de l'esforç colonitzador d'una època molt dura. Les claus per a entendre el poble americà són el seu individualisme, pragmatisme, capacitat d'iniciativa i superació, ambició i desig de prosperitat, la seva potència imparable.

Tocqueville atribuïa als intel·lectuals un paper decisiu. En aquesta opinió coincidia amb gairebé tots els pensadors de les generacions anteriors que havien deplorat la Revolució o una part d'ella. Tocqueville va afirmar que «la total educació política de poble» per part dels escriptors «havia estat la causa principal de la manera violenta en què la democràcia havia arribat a França»; la societat francesa els havia potestat per cobrir el buit deixat per la noblesa, i des de tan alta posició els intel·lectuals van vessar les seves paraules i les seves formes de pensar cap a un poble molt absorbent. Podrien establir-se múltiples diferències entre l'èmfasi condemnatori de Burke i l'obstinació de Tocqueville per explicar el poder dels intel·lectuals des d'una sociologia més complexa. No obstant això, hi ha una concepció més bàsica que comparteixen els dos autors: el moviment de les idees havia estat el *prist* coneixement: la gràcia divina. Per ella el saber humà transcendeix la matèria i la temporalitat, sent-li mostrada la realitat de la divinitat i de la revelació.

LA TEORIA DE LA PERSONALITAT

D'IVAN PAVLOV

Noelia Rodríguez

Iván Pavlov (1849 - 1936) va ser un fisiòleg i científic rus que va destacar principalment a causa dels seus treballs sobre el condicionament clàssic amb gossos, que més tard servirien com a base per desenvolupar disciplines com el conductisme i la psicologia moderna. Ja des dels seus primers anys de vida, Pavlov va mostrar una gran curiositat a més d'un impuls que ell anomenava «l'instint de recerca». Tot i que va néixer en el si d'una família fortament religiosa, la seva vida es va veure influenciada per les idees de pensadors com Sechenov, que eren molt crítics amb les idees de l'època i promovien la investigació científica com a font de veritat.

Ivan Pavlov va néixer el 14 de setembre de 1849 a la ciutat de Riazan, Rússia. Era fill de Peter Pavlov, que exercia com a sacerdot a la localitat i va educar-lo en la fe ortodoxa. Els seus primers estudis van ser duts a terme a la pròpia església de la localitat, i més tard va ingressar al seminari per convertir-se també en sacerdot. No obstant això, la carrera religiosa de Pavlov no va durar molt. Mogut per les idees d'alguns crítics progressistes que havien aconseguit la fama en la seva època, Ivan va decidir deixar el seminari i dedicar-se a estudiar fisiologia i ciències naturals. No obstant això, com en la seva època no es podia exercir aquesta matèria per separat es va matricular a la carrera de física i matemàtiques. Pavlov es va apassionar ràpidament per la fisiologia, que més tard cobraria una gran importància en la seva vida. Durant el seu primer curs va estudiar els nervis pancreàtics i va descriure la seva fisiologia, en un treball que va ser àmpliament aclamat i guardonat amb un premi acadèmic que el va motivar a seguir investigant.

Pavlov va presentar la seva teoria sobre el condicionament clàssic a Madrid, al Congrés Mèdic Internacional que es va celebrar a la ciutat el 1903. Hi va parlar per primera vegada dels seus descobriments sobre els reflexos condicionats en els animals, tot defensant la idea que era necessari tenir-los en compte com un dels fenòmens bàsics a nivell mental i físic. A partir

d'aquesta teoria es va extreure la idea que el condicionament clàssic és una de les formes més sofisticades d'aprenentatge, exclusiva d'animals avançats i en éssers humans. A més, també va obrir la porta a l'estudi objectiu de diferents fenòmens mentals, cosa que no s'havia aconseguit fins al moment. Després d'això, Ivan Pavlov va tractar de crear una teoria general sobre els reflexos condicionats a partir de les idees no experimentals de Sechenov, un dels seus predecessors. Aquesta es basava en tres principis bàsics: el de l'determinisme, el de l'estructura, i el de l'anàlisi i la síntesi. Aquestes tres lleis suposadament dirigeixen l'activitat dels éssers vius complexos.

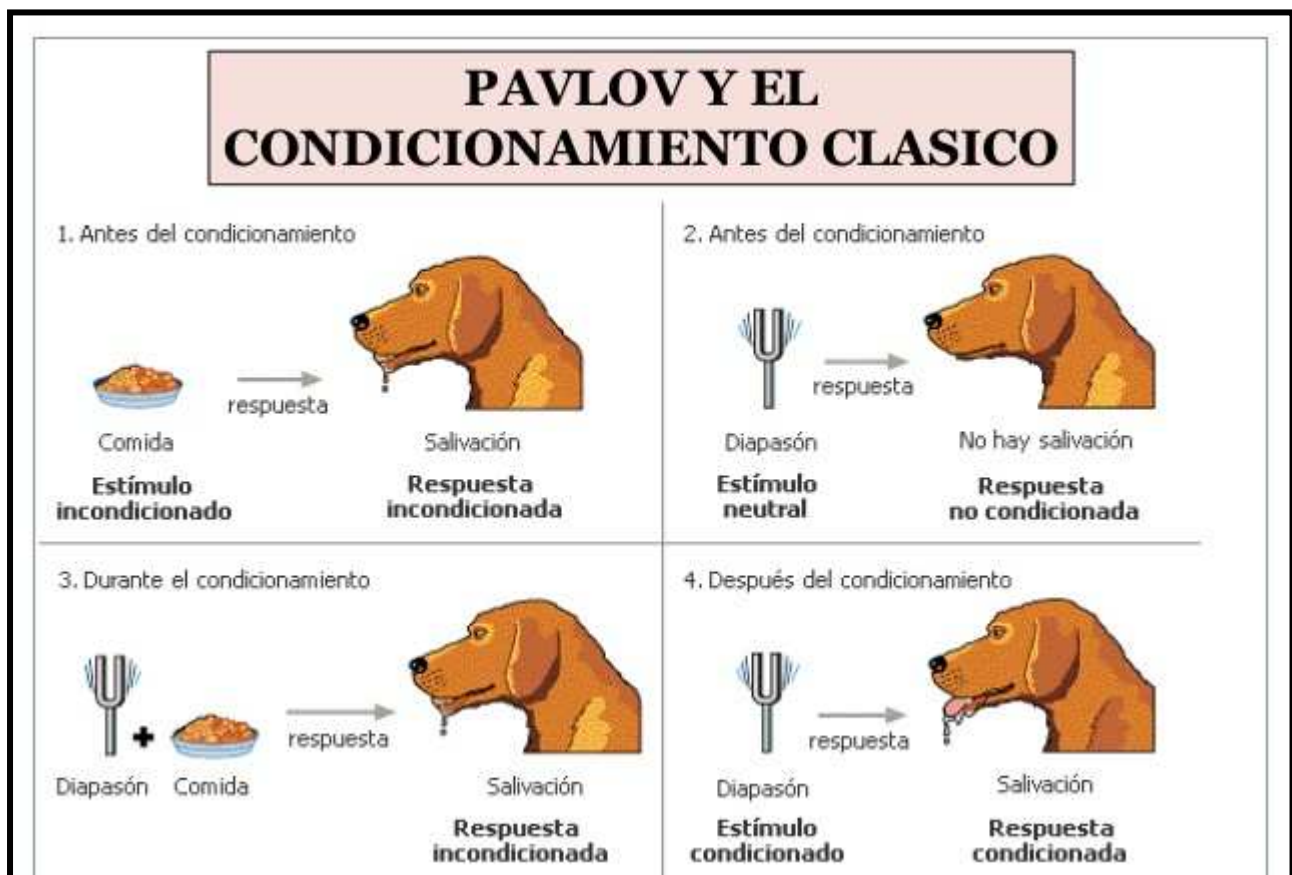
En 1881 Pavlov va casar-se amb Seraphima Vasilievna Karchevskaya, amb qui va viure durant tota la seva vida. Van tenir en total cinc fills, a més d'un primer embaràs en el que la seva dona va perdre a l'infant per causes desconegudes avui en dia, tot i existir una gran quantitat de teories al respecte. Dels cinc fills que van sobreviure, un d'ells, de nom Wirchik, va morir de nen a causa d'una malaltia. De la resta, tres van ser nens (anomenats Vladimir, Vsevolod i Victor), i una va ser una nena, coneguda com Vera. De tots ells només Vladimir va continuar amb la tasca científica del seu pare. Iván Pavlov va morir a Leningrad el 27 de febrer de 1936, sent recordat fins i tot avui dia com un dels més grans científics de tots els temps.

La teoria de la personalitat

Iván Pavlov també es va interessar pel funcionament de sistema nerviós humà. Les seves investigacions van incloure algunes sobre l'activitat nerviosa subjacent als reflexos i als estímuls incondicionats. Així, entre altres coses, va introduir els conceptes de la força de l'excitació i la inhibició, així com la mobilitat, la irradiació i la generalització en el sistema nerviós central. L'excitació de les cèl·lules va ser el concepte més important desenvolupat per Pavlov en aquest sentit. Es tracta de la seva capacitat per realitzar un treball, i pot ser molt breu o prolongada, i tenir diferents intensitats. Aquesta excitació pot portar al guany de respostes condicionades, o a la generalització d'una resposta condicionada.

La inhibició, d'altra banda, es dona quan una resposta que ja està codificada és superada o continguda. Pavlov va observar l'equilibri entre

l'excitació i la inhibició i va determinar que existien diferents tipus de sistemes nerviosos. Aquestes observacions es van fer sobre gossos, però Pavlov creia que també podien generalitzar als humans. Els diferents tipus de sistemes nerviosos van ser categoritzats per Pavlov en sistemes nerviosos forts i febles, amb diferents subtipus del primer grup.

JEAN-JACQUES ROUSSEAU. EL MITE DEL BON SALVATGE

Marcela Bou

He decidit parlar sobre Jean-Jacques Rousseau en aquest treball, ja que em semblava una selecció molt interessant i bona. Rousseau va ser un filòsof, escriptor i músic, encara que també va fer algun que altre estudi de pedagogia. Tot i que va ser definit com a il·lustrat, el pensador francès va mostrar grans contradiccions que, finalment, el van separar de la Il·lustració com a moviment cultural i ideològic. És així com va començar a guanyar-se una amistat amb Voltaire i va arribar a ser considerat com un dels primers escriptors del preromanticisme. Els seus estudis sobre pedagogia van centrar-se en l'evolució natural i constant del infant. Moltes de les seves idees polítiques van influir en la Revolució francesa, entre altres esdeveniments de l'època. Com a obres importants podem destacar "El contracte social" i "Emilio, o sobre l'educació".

He pensat en fer el treball sobre la personalitat i l'obra de Rousseau perquè el seu pensament em sembla molt atractiu, doncs tracta temes que a mi m'interessen molt i que potser, en un futur, m'agradaria estudiar més a fons. Espero que pugueu gaudir del treball tant jo com espero gaudir fent-lo!

Jean-Jacques Rousseau va néixer el 28 de juny de 1772 a Ginebra, a l'antiga confederació de Suïssa. Com ja he dit abans, va ser un filòsof, un escriptor i un músic, que gràcies al seu ímpetu va aconseguir que la gent es qüestionés les estructures socials i polítiques de la seva època. A més, moltes de les seves aportacions en l'àmbit de la política, de l'educació i de la filosofia han sigut considerades com a un gran canvi social i històric, fins i tot, a les societats modernes de l'actualitat. Rousseau va aconseguir fama a partir de la publicació de la seva primera obra "Discurs sobre les ciències i les arts", amb la que va ser premiat per la prestigiosa acadèmia francesa de Dijon.

Però, com van ser la infància i la vida de Rousseau? Doncs bé, podríem dir que, tot i que ell afirma a les seves obres autobiogràfiques que aquesta va ser l'etapa més feliç de la seva vida, també podria haver sigut una de les més complicades. La seva mare va morir al part i va ser el seu pare qui es va ocupar d'ell i de la seva educació fins que Jean-Jacques va complir els 10 anys i el seu pare va ser exiliat a causa d'una acusació infundada. Aleshores, va quedar sota la tutela del seu oncle matern, que va ser qui li va fundar el seu amor per la lectura i el seu amor patriòtic per el govern de la república de Ginebra. Quan Rousseau va complir els 16 anys, va abandonar la seva ciutat natal i finalment, es va establir a Annecy, on va ser tutelat per Madame de Warnes que li va ajudar en la seva educació i en la seva afició per la música. Als ulls de Rousseau Warnes va ser una mare, però a partir de 1733, va començar a ser la seva amant i ella i el seu cercle social format per membres altament educats del clergat el van ajudar a introduir-se en el món de les idees, de les lletres i de la música. Al 1742, Jean-Jacques Rousseau es muda a París per presentar a l'acadèmia de les ciències un nou sistema de notació musical, però l'acadèmia ho va rebutjar tot i que van alabar el seu domini sobre el tema.

Quan Rousseau va tornar a París, es va fer amic –i amant– de Teresa Levasseur. Al principi no van viure junts, però quan va passar el temps va assumir la càrrega de mantenir a la família de la Teresa. Segons les confessions de Rousseau, Teresa Levasseur li va donar cinc fills, sembla ser però que ell va ser capaç de persuadir-la per que donés als seus fills a un hospital. Això es deu a que ell deia que no podia donar-los una educació digna. Mentre Rousseau va estar a França va aconseguir diferents esdeveniments. Per exemple, es va fer amic íntim del filòsof francès Diderot, Alembert, Voltaire i Rameau; també, que va contribuir en molts articles de la gran "*Encyclopédie*" de Diderot i Alembert.

Però hi va haver una ruptura, que casualment va coincidir amb la composició de les seves tres obres més importants, de les quals parlarem més endavant, i en les quals, també, va emfatitzar sobre la seva creença en

un origen espiritual de l'ànima i l'univers del home fent com una mena de crítica cap al materialisme de Diderot, entre altres filòsofs. Durant aquest temps, Rousseau va poder gaudir de suport de Charles François, Frederic Montmorency-Luxemburg i el príncep de Conti, tres dels nobles més rics i poderosos de tota França.

Al 1749, l'Acadèmia de Dijon va proposar un concurs de dissertacions sobre "Si el restabliment de les ciències i les arts havia contribuït a millorar les costums". Va ser aquí quan Rousseau va tenir una gran revelació. Ell pensava que les arts i les ciències eren responsables de la degeneració moral de la humanitat, que bàsicament es deia a que era bona per natura. I d'aquest fet va néixer "El Discurs sobre les arts i les ciències", que com ja he dit abans, li va donar una gran fama i amb el que va guanyar aquest concurs responent que no, ja que les arts i les ciències suposen una decadència cultural. Aquest va ser l'embrió del 'Mite del bon salvatge', segons el qual l'ésser humà va néixer naturalment bo i sa, i van ser la societat i la política les que el van corrompre. Al 1754 tornà a Ginebra i es convertí al calvinisme, ja que prèviament s'havia convertit al cristianisme quan va marxar per primer cop de la seva ciutat natal. La seva segona obra va ser completada en 1755 i s'anomenava "Discurs sobre l'origen de la desigualtat entre els homes". Al 1761, Rousseau va publicar una de les seves obres principals, que s'anomenava "Julia" o "La Nova Eloïsa". Es tractava d'una novel·la romàntica que s'inspirava en el amor no correspost que ell havia viscut amb una noia, la Sophie d'Houdetot, novel·la amb la que va assolir un gran èxit a París.

El 1762 va ser un any fonamental per a la creació literària, ja que redacta una peça teatral que es molt original, Pygmalion. Aquesta obra es considera un nou gènere dramàtic-musical. Aquest mateix any, Rousseau publica dos de les seves obres més importants, "Emilio" o "De l'educació" i "El contracte social". La primera va ser un gran impacte contra la pedagogia tradicional. Durant més de dos anys, va viure en Motiers, on passava el seu temps llegint i escrivint. Els ministeris locals s'havien adonat de que en alguns dels seus escrits hi havia fragments que eren considerats com apoteòsics i van decidir que el millor era fer-lo fora, així que el consistori de Neuchatel el va convocar però no va assistir, això va fer que molts creients es posessin en la seva contra. Com que Rousseau volia quedar-se a Suïssa, va decidir

acceptar una oferta que el deixava anar-se a una petita illa on hi havia una casa solitària i tenia poc perill de ser arrestat. Encara que el 10 de setembre de 1765 va ser arrestat. El senat de Berna va ordenar a Rousseau que se'n anés de l'illa i tot el territori de Berna i li va donar quinze dies. Aleshores, es va mudar a Estrasburg, i quan va aconseguir el passaport del govern francès, va anar-se a París. Es va allotjar al palau del seu amic, el príncep de Conti.

En el palau de Conti Rousseau va conèixer a molts amics, especialment a David Hume, i es va convertir en una figura molt important a la ciutat. El 4 de gener de 1766, Rousseau conjuntament amb David Hume i Teresa Levasseur van viatjar a Londres on van ser rebuts a la casa de la Sra. Adams; però a causa d'un gran nombre de visitants va haver de mudar-se a Wootton Hall, un lloc més tranquil. Però Hume i ell van discutir, i Rousseau i Teresa van tornar a França on van viure fins al dia de la mort del filòsof a causa d'un accident que va fer que la seva salut empitjorés, fins que el 2 de juliol de 1778, va morir. El 4 de juliol de 1778 Rousseau va ser enterrat en la illa de Peupliers, que a partir d'aquell dia es va convertir en un lloc de peregrinació per als seus molt admiradors. Finalment, l'11 d'octubre de 1794, va ser traslladat al Panteó de París, on van ser col·locats molt a prop d'un altre dels grans referents intel·lectuals de l'època revolucionària, Voltaire.

A stylized, handwritten signature in black ink, likely representing the name 'Rousseau'. The script is fluid and cursive, with a long, sweeping underline that extends to the right.

ELS DOS PERIODES DE LA FILOSOFIA KANTIANA

Thaïs Roca

Filòsof alemany nascut a Königsberg, l'any 1724, fill d'una família de religió pietista. El pare era un modest guarnicioner. En 1740 Immanuel Kant va ingressar a la Universitat de Königsberg com a estudiant de teologia i va ser

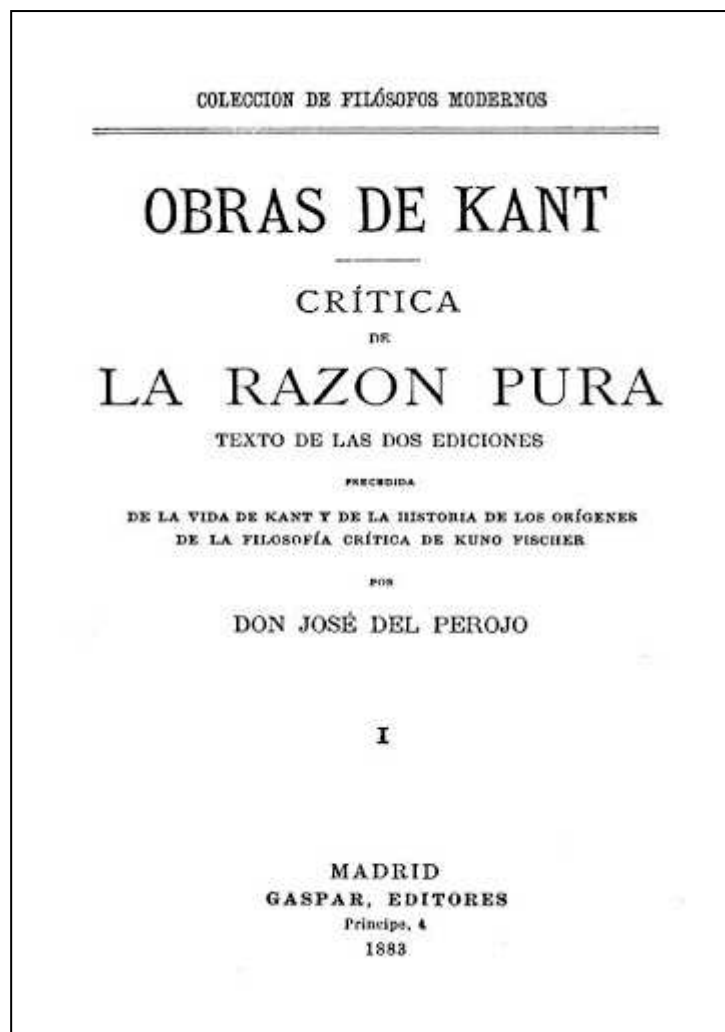

alumne de Martin Knutzen, qui el va introduir en la filosofia racionalista de Leibniz i Christian Wolff, i li va imbuir així mateix l'interès per la ciència natural, en particular, per la mecànica de Newton. Després de doctorar-se a la Universitat de Königsberg als trenta-un anys, va exercir en ella la docència i en 1770, després de fracassar dues vegades en l'intent d'obtenir una càtedra i d'haver rebutjat oferiments d'altres universitats, va ser nomenat finalment professor ordinari de lògica i metafísica.

En el pensament de Kant sol distingir-se un període inicial, denominat pre-crític, caracteritzat per la seva inclinació a la metafísica racionalista de Wolff i el seu interès per la física de Newton. En 1770, després de l'obtenció de la càtedra, es va obrir un lapse de deu anys de silenci durant els quals va escometre la tasca de construir la seva nova filosofia crítica, després que el contacte amb l'empirisme escèptic de David Hume li permetés, segons les seves pròpies paraules, «despertar de la son dogmàtic».

En 1781 es va obrir el segon període en l'obra kantiana, a l'aparèixer finalment la “Crítica de la raó pura”, obra en la que tracta de fonamentar l'origen del coneixement humà i fixar així mateix els seus límits; el gir copernicà que pretenia imprimir a la filosofia consistia a concebre el coneixement com transcendental, és a dir, estructurat a partir d'una sèrie de principis a priori imposats pel subjecte que permeten ordenar l'experiència procedent dels sentits; resultat de la intervenció de l'enteniment humà són els *fenòmens*, mentre que la cosa en si (el *noümen*) és per definició incognoscible. Malgrat el seu caràcter fosc i hermètic, els textos de Kant van operar una veritable revolució en la filosofia posterior i en la meua opinió els

efectes arriben fins a l'actualitat. Pregunta fonamental en la seva Crítica és la possibilitat d'establir judicis sintètics (és a dir, que afegeixin informació, a diferència dels analítics) a priori (amb valor universal, no contingent), la possibilitat per a les matemàtiques i la física va aconseguir a demostrar, però no per a la metafísica, ja que aquesta no aplica les estructures transcendents a l'experiència, de manera que les seves conclusions queden sense fonament; així, el filòsof pot demostrar alhora l'existència i la no existència de Déu, o de la llibertat, amb raons vàlides per igual.

VIDA, PENSAMENT I LLEGAT DE FRIEDRICH NIETZSCHE

Judit López

Friedrich Wilhelm Nietzsche va néixer el 15 d'octubre de 1844 a Röcken, Sajonia, Prússia, i va morir el 25 d'agost de 1900 als 55 anys, en Weimar, Sajonia-Weimar-Eisenach, a l'Imperi alemany. Va ser un filòsof, poeta, músic i filòleg alemany de segle XIX, considerat un dels filòsofs més importants de la filosofia occidental; la seva obra ha estat una influència tant en la història com en la cultura. Nietzsche va escriure sobre temes tan diversos com l'art, la filologia, la història, la religió, la ciència i la tragèdia. Va fer una crítica de la cultura, la religió i la filosofia occidental mitjançant els conceptes que les integren, basada en l'anàlisi de les actituds morals cap a la vida. Aquest treball va afectar a generacions posteriors de teòlegs, antropòlegs, filòsofs, sociòlegs, psicòlegs, historiadors, poetes, novel·listes i escriptors dramàtics.

És destacable la influència que va exercir sobre Nietzsche el filòsof alemany Arthur Schopenhauer, a qui va considerar el seu mestre. També és cert que no va seguir les idees d'aquest últim, i en molts aspectes s'allunya del seu pensament arribant fins i tot a realitzar una crítica radical de les seves idees filosòfiques. Hi ha molts que pensen que la característica definitiva de Nietzsche no és la temàtica que tractava, sinó l'estil i la subtilitat amb què ho feia. Va ser un autor que va introduir, com cap altre, una visió que ha reorganitzat el pensament de el segle XX en autors com ara Martin Heidegger, Michel Foucault, Jacques Derrida, Gilles Deleuze, Georges Bataille, Gianni Vattimo o Michel Onfray, entre d'altres.

Nietzsche va rebre un ampli reconeixement durant la segona meitat de segle XX com una figura significativa en la filosofia contemporània. La seva influència va ser notòria en els filòsofs existencialistes, crítics, fenomenològics i postmoderns, i en la sociologia de Max Weber. És considerat un dels tres "mestres de la sospita", al costat de Karl Marx i Sigmund Freud. En 1854 va començar a assistir a *Domgymnasium* a

Naumburgo. Aquest any escriu el seu primer tractat filosòfic titulat "Sobre el origen del mal". Havent demostrat ja el seu talent especial per a la música i el llenguatge, va ser admès a l'escola *Schulpforta*, on va continuar els seus estudis des de 1858 fins a 1864. Allà es va fer amic de Paul Deussen i Carl Von Gersdorff. També va tenir temps per a l'escriptura de poemes i composicions musicals. En *Schulpforta* va rebre una important educació literària, especialment en l'estudi dels clàssics grecs i romans, i per primera vegada va experimentar la manca de la seva vida familiar en un petit poble d'ambient cristià. Durant aquest període es va trobar sota la influència del poeta Ernst Ortlepp.

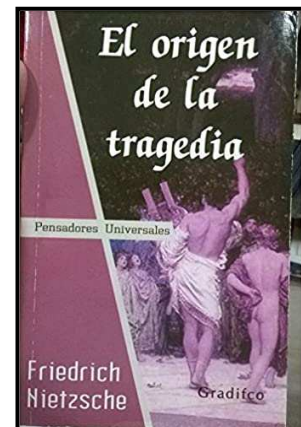
Nietzsche es va graduar en 1864 i va començar els seus estudis en teologia i filologia clàssica a la Universitat de Bonn. Per pocs anys va ser membre de la *Burschenschaft Frankonia*, al costat de Deussen. Per problemes familiars va haver d'abandonar els seus estudis de teologia després d'un semestre i va començar els de filologia amb el professor Friedrich Wilhelm Ritschl. A l'any següent va seguir a el mestre a la Universitat de Leipzig. Allà trobaria una íntima amistat amb l'estudiant Erwin Rohde. Els seus escrits serien publicats anys més tard. En 1865 es va familiaritzar amb l'obra d'Arthur Schopenhauer. A l'any següent va llegir "*Geschichte des Materialismus*" ("Història del materialisme"), de Friedrich Albert Lange. Les dues experiències li van resultar molt estimulants des del punt de vista filosòfic i va començar a endinsar-se en aquesta disciplina, superant el seu interès per la filologia.

En 1865, quan encara era estudiant, Nietzsche va visitar Colònia, on uns amics el van portar a un prostíbul. Els detalls d'aquesta visita van ser llargament discutits, però ara s'accepta que en aquesta visita va contreure sífilis. En 1867 va realitzar un any de servei militar voluntari amb la divisió d'artilleria prussiana de Naumburgo. Al març de 1868 va patir un accident eqüestre que el va excloure de el servei militar i li va permetre tornar a dedicar-se a l'estudi. Aquest mateix any va conèixer a Richard Wagner, un personatge fonamental en el seu desenvolupament. Nietzsche va rebre una oferta extraordinària de la Universitat de Basilea per exercir com a professor de filologia clàssica abans de llicenciar-se, sent així el professor més jove de la universitat. En el seu treball filològic durant aquesta època es destaca la

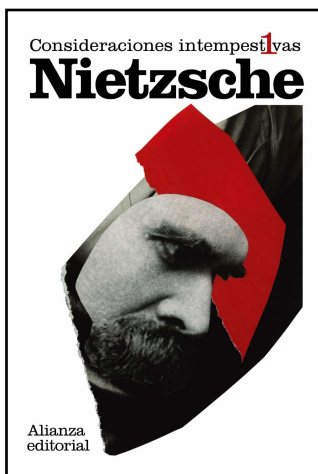
seva ressenya a la descoberta del ritme en la mètrica poètica dels antics depenia únicament de la durada de les síl·labes a diferència de la mètrica moderna basada en l'accentuació.

En 1869 la Universitat de Leipzig li va concedir el doctorat sense examen en mèrit a la qualitat de les seves investigacions. Immediatament la Universitat de Basilea el va nomenar professor de filologia clàssica i a l'any següent va ser ascendit a professor honorari. Després de traslladar-ne a Basilea, Nietzsche va renunciar a la seva ciutadania alemanya, mantenint-se durant la resta de la seva vida oficialment sense nacionalitat alguna (apàtrida). No obstant això, l'agost de 1870 va obtenir un permís per servir en el bàndol prusià durant la guerra franc-prusiana, però només com sanitari ja que la neutral Suïssa li va impedir ser reclutar com a combatent. El seu pas per la milícia va ser tan sols d'un mes, però va viure múltiples experiències. Allí va ser testimoni dels efectes traumàtics de la batalla. Va contreure malalties que li van arruïnar la salut de per vida.

De tornada a Basilea Nietzsche va ser testimoni de l'establiment de l'Imperi alemany i l'auge d'Otto von Bismarck. A la universitat va pronunciar el seu discurs inaugural, "Sobre la personalitat d'Homer". En aquesta època va conèixer a Franz Overbeck, un professor de Teologia, l'amistat del qual va conservar durant la resta de la seva vida. Nietzsche assistia a les classes de l'historiador Jacob Burckhardt, qui es va convertir en un altre col·lega influent. També durant aquest període va llegir l'obra de el filòsof Max Stirner. Nietzsche havia conegut ja a Richard Wagner a Leipzig el 1868, i poc temps després a l'esposa de Wagner, Còsima. Admirava a ambdós profundament i durant la seva estada a Basilea va ser un convidat a la casa dels Wagner en Tribschen. Aquests el van introduir en el seu cercle més íntim i li van agrair l'atenció que va donar a del principi al Festival de Bayreuth. En 1870 va regalar a Còsima Wagner pel seu aniversari el manuscrit de la primera versió de "L'origen de la tragèdia en l'esperit de la música", la primera obra important de Nietzsche que finalment fou publicada el 1872.

El llibre de Nietzsche no va ser ben rebut entre els seus amics filòlegs, inclòs el seu professor Ritschl. En el polèmic pamflet "Per una filologia del futur", Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff va criticar "L'origen de la tragèdia", però, així mateix va atiar la polèmica en l'àmbit dels filòlegs i universitaris d'Alemanya. En resposta el dr. Rohde, que per la data en aquella època era professor a Kiel, i el mateix Richard Wagner, van sortir públicament en defensa de Nietzsche. Aquests fets van remarcar l'aïllament creixent que sentia dins de la comunitat filològica, per això el filòsof va intentar guanyar la càtedra de Filosofia a Basilea. Entre 1873 i 1876 va publicar quatre assajos més tard recollits i titulats "Consideracions intempestives". Els quatre assajos compartien l'orientació d'una crítica general a l'actual cultura alemanya, en un intent per canviar el seu rumb, que Nietzsche preveia com a fals i equivocat.

Durant aquest període, en el cercle d'amistats dels Wagner Nietzsche va conèixer a Malwida von Meysenbug i Hans von Bülow; també va començar una amistat amb el poeta Paul Rée, qui després de 1876 va influir en l'atenuació del pessimisme dels seus primers escrits. No obstant això, per la decepció que va sentir Nietzsche a causa de l'evolució de la carrera musical de Richard Wagner, i en concret per la seva participació en la creació del teatre i el

Festival de Bayreuth de 1876, on la banalitat dels actes i la vilesa de el públic li van causar un gran enuig, finalment es va confirmar el distanciament definitiu entre el filòsof i el music. La composició de Parsifal, que Richard Wagner concebia més com un acte litúrgic per al Divendres Sant que no pas com una òpera, va ofendre profundament la sensibilitat de Nietzsche. Tot i que la gegantina obra no seria estrenada fins a 1882, llavors en el 1878 la bretxa entre els dos seria ineludible i definitiva.

En 1879, després de tenir problemes de salut, es va veure forçat a abandonar el seu lloc com a professor. Des de la seva joventut Nietzsche havia patit freqüents moments de debilitat generalitzada, amb èpoques de manca visual que fregava la ceguesa, fortes migranyes i violents atacs estomacals. Aquestes condicions persistents es van fer més forts, potser amb

el seu accident a cavall en 1868 i les malalties de 1870, van continuar afectant durant els seus anys a Basilea, forçant a prendre vacances cada vegada més llargues, fins que li va ser pràcticament impossible reprendre el treball. Amb la publicació de "Humà, massa humà" en 1878, un llibre d'aforismes sobre múltiples temes, des de la metafísica fins a la moralitat i de la religió al sexe, la distància de Nietzsche cap a la filosofia de Wagner i Schopenhauer va ser evident. També la seva amistat amb Deussen i Rohde es va refredar.

A causa de la seva malaltia Nietzsche es va veure obligat a trobar climes més temperats. Va viatjar freqüentment i va viure fins a 1889 com un autor independent en diferents ciutats. Va estar molts estius a Sils Maria, a prop de Saint Moritz, a la Engadina (extrem est de Suïssa). Així mateix va passar moltes tardors a les ciutats italianes de Gènova, Rapallo i Torí, i la ciutat francesa de Niça. De tant en tant tornava a Naumburg a visitar la seva família, especialment durant aquest període, ell i la seva germana van tenir diversos episodis de conflicte i reconciliació. Vivia de la seva pensió de professor retirat de la Universitat de Basilea, però també rebia ajuda d'amics.

A partir d'"Humà, massa humà" l'any 1878, Nietzsche publicaria un llibre per any fins a 1888, el seu últim any d'escriptura, durant el qual va completar cinc textos. El 1881 Nietzsche va publicar "Aurora. Reflexions sobre els prejudicis morals", i en 1882 la primera part de "La gaia ciència". Aquest any també va conèixer a Lou Andreas-Salomé, l'amor de la seva vida, a través de Malwida von Meysenbug i Paul Rée. Nietzsche i Salomé van passar l'estiu junts en Tautenburg, de vegades amb la germana de Nietzsche, Elisabeth. No obstant això, la visió que tenia Salomé de Nietzsche era més la d'un amic i company de discussions ple de genialitat, que el d'una possible parella. Ell es va enamorar d'ella la qual cosa va provocar una situació incòmoda entre els tres amics, ja que Rée al seu torn s'interessava per Lou. Quan Nietzsche li va demanar que es casés amb ell, Salomé el va rebutjar.

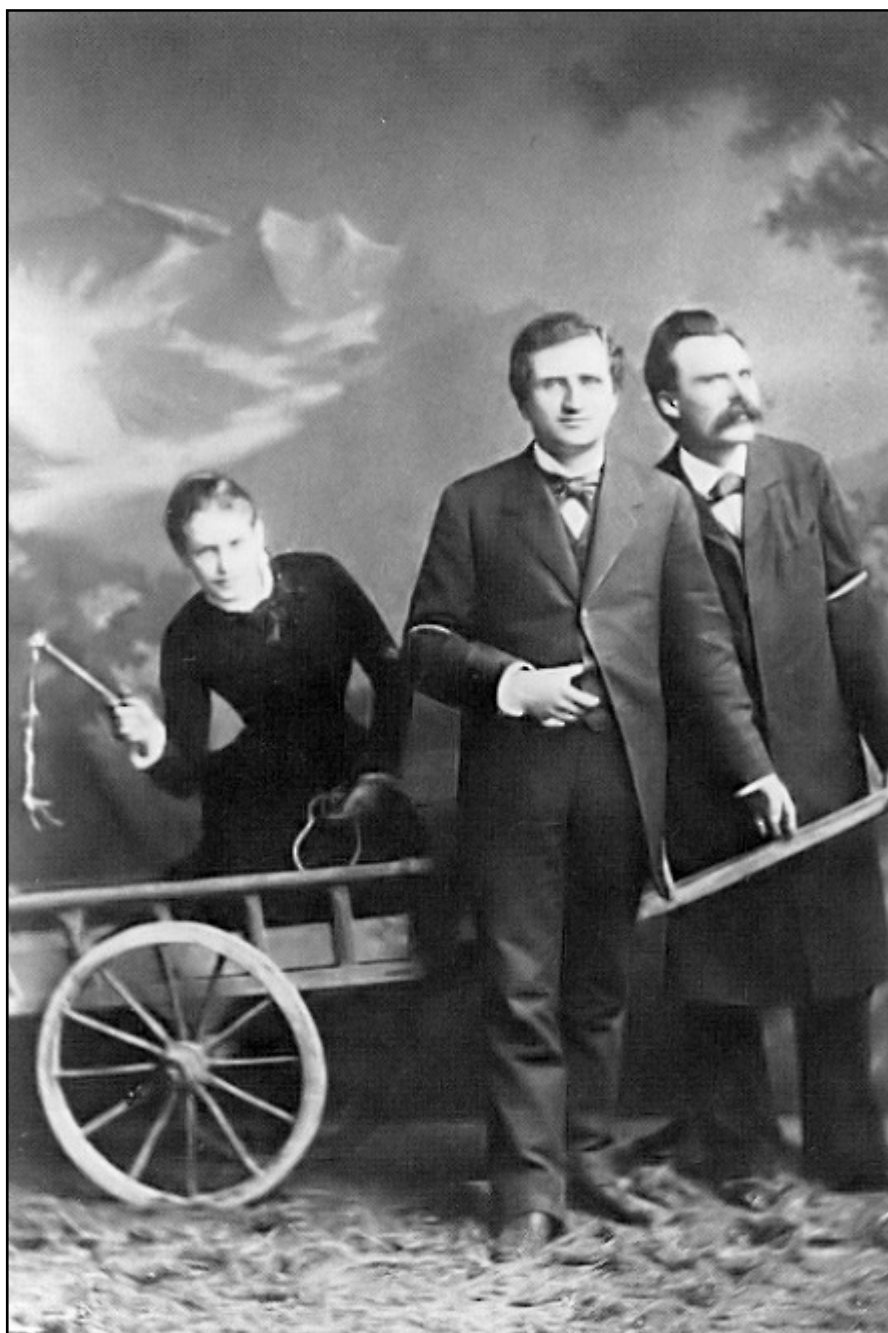
Les relacions de Nietzsche amb Lou Andreas-Salomé i Paul Rée es van trencar en la tardor de 1882-1883. En paral·lel a aquesta història, Lou Salomé de tant en tant mantenia correspondència amb Freud, introduint-lo en el pensament de Nietzsche. En el procés d'aparició de nous símptomes de la seva malaltia, aïllat després de les discussions amb la seva germana i la seva

mare i assetjat per pensaments suïcides, va marxar a Rapallo, on en només deu dies, anticipats per divuit mesos d'incubació, va escriure la primera part d'una de les més reconegudes obres del pensador, "Així parlà Zaratustra".

En 1886 va editar "Més enllà del bé i del mal". Amb aquest llibre i amb l'aparició entre 1886 i 1887 de segones edicions dels seus treballs primerencs, com per exemple, "L'origen de la tragedia", "Humà, massa humà" i "La gaia ciència", va veure completat el seu treball i es esperançar amb que una onada de lectors apreciés els seus escrits. De fet, l'interès per Nietzsche va augmentar en aquesta època, encara que això va arribar a ser percebut per ell. Nietzsche continuava tenint atacs freqüents de malaltia, el que li va ser impossible que continués amb el seu treball amb normalitat. En 1887 va escriure en uns pocs dies la seva polèmica "Genealogia de la moral". També intercanviava correspondència amb Hippolyte Taine i amb Georg Brandes, qui al començament de 1888 va desenvolupar a Copenhaguen la primera lectura pública de l'obra filosòfica de Nietzsche i el seu estudi. En el mateix any Nietzsche va escriure cinc llibres basats en les seves brillants notes, fruit d'un llarg treball continu, que al principi pensava reunir sota el títol de "La voluntat de poder".

La seva salut va semblar millorar i aquell estiu va estar de bon humor. Però cap a finals de 1888, els seus escrits i cartes van començar a revelar una estimació patològica del seu estat de salut mental. Uns anys abans, el 1867, Nietzsche va ser tractat per una infecció sifilítica que finalment va desembocar una crisi mental al gener de 1889. Quan llegim a Nietzsche, especialment la seva obra tardana, com "*Ecce Homo*" o "L'Anticrist", hauríem de tenir ben present el fet de la seva malaltia en el moment d'escriure'ls.

Nietzsche estava submergit en la bogeria, i la seva mare Franziska va decidir portar-lo a una clínica a Jena sota la direcció d'Otto Binswanger. Des de novembre de 1889 a febrer de 1890 Julius Langbehn intentar curar-lo, malgrat que els seus mètodes eren insuficients per curar la seva condició. Al març de 1890 Franziska va treure a Nietzsche de la clínica i al maig de 1890 el va portar a casa en Naumburg. El 25 d'agost de 1900 Nietzsche va morir després de contreure pneumònia. Per desig de la seva germana Elisabeth va ser inhumat al costat del seu pare, a l'església de Röcken, la seva ciutat natal.

Històrica i simpàtica fotografia de
Lou Andreas-Salomé, Paul Ree i Friedrich Nietzsche

HOMO HOMINI LUPUS. THOMAS HOBBS

Noelia Rodríguez

Filòsof anglès. Fill d'un eclesiàstic, Thomas Hobbes va quedar a càrrec del seu oncle quan el pare va abandonar a la família, després de participar en una baralla a la porta de la seva església. Va estudiar al Magdalen Hall d'Oxford, i en 1608 va entrar a el servei de la família Cavendish com a preceptor d'un dels seus fills, a qui va acompanyar en els seus viatges per França i

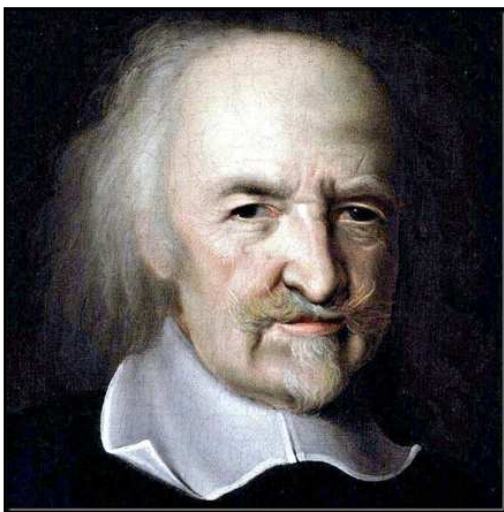
Itàlia entre 1608 i 1610. La seva obra més coneguda és el *Leviatan* (1651), on va establir les bases de la teoria contractualista, de gran influència en el desenvolupament de la filosofia política occidental. A més d'en l'àmbit filosòfic, va treballar en altres camps de coneixement com la història, l'ètica, la teologia, la geometria o la física.

És considerat el teòric per excel·lència de l'absolutisme polític, tot i que en el seu pensament apareixen conceptes fonamentals de el liberalisme com ara el dret de l'individu, la igualtat natural de les persones o el caràcter convencional de l'Estat. Hobbes va ser un personatge controvertit en la seva època, encara que el seu pensament hagi estat després molt influent; potser era massa modern per la seva època i massa conservador per a les següents; de fet en 1666 es van cremar els seus llibres a Anglaterra per haver estat considerat ateu i després de la seva mort es van tornar a cremar públicament. Va tenir en vida de batallar sense treva contra dos grans enemics: l'Església d'Anglaterra i la Universitat d'Oxford.

El seu pensament es va formar en estret contacte amb els cercles europeus de René Descartes, Pierre Gassendi i Galileu Galilei, no només des d'Anglaterra, a través del cenacle intel·lectual reunit per la família Cavendish, de la qual va ser preceptor en diverses ocasions, sinó directament per mitjà

dels seus llargs viatges per França, Itàlia i Alemanya. Les guerres civils entre parlamentaris puritans i realistes li van fer refugiar a París el 1640 i, tornat al seu país 11 anys després, la seva defensa d'un poder fort monàrquic i conservador li va valer una pensió del rei Carles II d'Anglaterra. A la mort del seu alumne, en 1628, va tornar de nou a França per entrar a el servei de Gervase Clifton.

En 1651 va abandonar França i tornar a Anglaterra, enduent-se el manuscrit del *Leviatan*, sens dubte la més coneguda de les seves obres, que s'editaria a Londres aquest mateix any. En 1655 va publicar la primera part dels *Elements de filosofia*, i en 1658, la segona. Aquestes dues obres completaven la trilogia iniciada amb *De cive*. A l'octubre de 1679, Hobbes va patir un trastorn de la bufeta i després un atac de paràlisi, de la qual va morir el 4 de desembre de 1679, als 91 anys. Es diu que les seves últimes paraules van ser: «Un gran salt en la foscor», pronunciat en els seus moments finals de consciència. El seu cos va ser enterrat a l'església de Sant Joan Baptista de Ault Hucknall.

Hi ha poques dades sobre la infantesa de Hobbes; s'ignora fins i tot el nom de la seva madre. El seu pare Thomas era vicari de Charlton i de Westport, però al veure's implicat en una baralla amb el clergat local es va veure obligat, per evitar mals majors, a abandonar Londres sense la seva família, formada per la seva dona i els seus tres fills, que va quedar a la cura de l'oncle patern de el filòsof,

Francis Hobbes. Així doncs, des dels quatre anys es va educar a Westport i després en Malmesbury, des d'on va passar a l'escola privada de Robert Latimer, un graduat a Oxford. Davant la precocitat intel·lectual que mostrava el noi (als sis anys va aprendre llatí i grec, i des dels vuit als catorze va treballar a posar en vers llatí la Medea d'Eurípides), al voltant de 1603, amb només quinze anys, va marxar a l'escola Magdalen Hall d'Oxford, precursor de l'Hertford College, dirigit pel purità John Wilkinson.

A la universitat d'Oxford Hobbes es va sentir poc atret per l'aprenentatge escolàstic, i va preferir fer lectures segons el seu criteri i fora de programa; per això va estar un breu lapse en la marina i no va completar el grau de batxiller en Arts fins 1608; però, el seu talent no passava desapercebut i va ser recomanat com a tutor per al fill de William Cavendish, baró de Hardwick i més tard comte de Devonshire, també anomenat William, pel seu professor al Magdalen, sir James Hussey. Amb això va començar la seva llarga relació vital amb aquesta família.

Moltes de les opinions de Thomas Hobbes són controvertides, com la seva defensa del fisicalisme o materialisme mecanicista, teoria segons la qual la naturalesa de tot el que hi ha al món és exclusivament física i que no deixa espai l'existència d'altres entitats naturals, com la ment, el ànima, ni sobrenaturals. Segons Hobbes, tots els animals, inclusivament els humans, no són més que màquines de carn i ossos. L'estat natural de guerra es el concepte que Hobbes anomena con l'estat natural de l'ésser humà, és a dir, l'estat en què es trobava l'ésser humà abans de l'organització de la vida social, els éssers humans són iguals per naturalesa en facultats mentals i corporals, produint-se, també d'una manera natural, la compensació entre les deficiències i les qualitats amb les que la naturalesa ha dotat a cadascú.

Cal, doncs, investigar quina sigui la naturalesa de l'ésser humà per tal de poder determinar si l'estat de naturalesa és susceptible de ser abandonat o no. Hobbes distingeix dos aspectes de la naturalesa humana: les passions, que li s'inclinen cap a la guerra i la pau; i la raó. Les passions que inclinen els homes cap a la pau són la por a la mort; el desig d'aquelles coses que són necessàries per a una vida confortable; i l'esperança d'obtenir-les per la seva indústria. Les causes que mouen els éssers humans a unir-se constituint així un cos social són de dos tipus, segons Hobbes: causes remotes i causes pròximes (el contracte). Entre les causes remotes assenyala la inseguretat a la qual es veuen sotmesos els éssers humans en estat de naturalesa (guerra de tots contra tots, *homo homini lupus*, l'home és un llop per a l'home) i la raó, que comprèn l'existència de lleis però, a el mateix temps, s'observa que aquestes lleis no es compliran sense un poder coercitiu, públic , recolzat per la força i capaç de castigar els infractors.

Personalment, estic d'acord amb els pensaments de Hobbes sobre la naturalesa humana i com s'organitza la societat. Des de la definició de l'estat naturalment violent i hostil dels homes i les seves característiques a l'hora de comportar-se, fins l'explicació de l'aparició del dret i els diferents tipus de formes de governar per tenir una bona convivència social; totes elles són notables aportacions de Hobbes a l'antropologia i la teoria política moderna. Hem de donar-nos compte que no podem viure en un procés de guerra, discussions, baralles, etc., tal i com ens impulsa el nostre instint animal primitiu. Hem de suportar natural de guerra de tots contra tots amb formes més pacífiques per poder tots estar en pau.

Segons Hobbes, la natura ha fet als homes tan iguals en les facultats de el cos i de l'esperit, que si un home és més fort de cos o més sagaç d'entesa que un altre, quan aquest es considera en conjunt, la diferència entre els homes, no és tan important. De manera que aquests puguin reclamar a força d'ella i per a si mateixos, un benefici qualsevol a què un altre no pugui aspirar. La inclinació general de la humanitat sencera és llavors un perpetu i incessant afany de poder que cessa solament amb la mort. La pugna de riqueses, plaers, honors o altres formes de poder, s'inclina a la lluita, l'enemistat i a la guerra. Per això en la naturalesa de l'home es troben tres causes principals de discòrdia: la competència, la desconfiança i la glòria. D'aquesta manera la competència impulsa els homes a atacar-per aconseguir un benefici, la desconfiança per aconseguir la seguretat i la glòria per guanyar reputació. Amb tot això, mentre l'home visqui sense un poder comú que els atemoreixi tots, es troben en la condició o estat que es diu guerra. Una guerra que és la de tots contra tots.

Thomas Hobbes defineix dinou lleis de naturalesa, però hi ha dues fonamentals de les quals es deriven les restants. Elles es refereixen essencialment al fet que cada home ha de esforçar-se personalment per la pau, mentre que té l'esperança de aconseguir-la; i quan no pot obtenir-la (només quan no pugui obtenir-la) està moralment autoritzat a buscar i utilitzar tots els ajuts i avantatges que li ofereix la guerra. És a dir, buscar la pau i seguir-la defensant per tots els mitjans possibles, fins i tot la guerra.

JUNG I L'INCONSCIENT COL·LECTIU

Marcela Bou

*«Hi ha tantes nits com dies,
i cadascuna dura el mateix que el dia que ve després.
Fins a la vida més feliç no es pot mesurar sense uns moments de foscor,
i la paraula feliç perdria tot sentit si no estigués equilibrat per la tristesa».*
Carl Gustav Jung

Carl Gustav Jung va ser un metge psiquiatra, psicòleg i assagista suís que va convertir-se en una figura clau a l'etapa inicial del psicoanàlisi i, posteriorment, va fundar l'escola de psicologia analítica, també coneguda com psicologia dels complexos i profunda. A Jung se'l sol relacionar amb Sigmund Freud, de qui va ser col·laborador en els seus començaments. Ell va ser un pioner de la psicologia profunda i un dels estudiosos d'aquesta disciplina més llegits al segle XX. Això li va suscitar a incorporar en la seva metodologia nocions procedents de l'antropologia, l'alquímia, la interpretació dels somnis, l'art, la mitologia, la religió i la filosofia.

Les seves contribucions a l'anàlisi dels somnis van ser extenses i molt influents. Va centrar el seu treball en la formulació de teories psicològiques i en la pràctica clínica, però també va aprofundir en altres camps de les humanitats, com ara l'estudi comparatiu de les religions, la filosofia i la sociologia, com també en la crítica de l'art i la literatura. A mi, des de que era ben petita m'ha interessat molt tot el que té relació amb la psicologia. Penso que encara resta ha molt per descobrir en relació amb la ment humana, ja que és un àmbit que, malgrat que s'investiga molt, podríem investigar-ho molt més. Em sembla molt impactant totes les coses que hi pot haver-hi a la ment d'una persona i, com ja he dit, m'agradaria molt poder descobrir més i, fins i tot, estudiar-lo al meu futur professional, més sabent que pots enfocar la psicologia a diferents branques.

Carl Gustav Jung va néixer el 26 de juliol de 1875 a Kesswil, Suïssa. Es diu que durant la seva infància va ser un noi introvertit i més aviat solitari, tot i que la relació que mantenia amb els seus pares era molt pròxima i afectuosa. Des de ben petit, el seu pare que era un pastor luterà, va abordar-lo recurrentment amb el tema de la fe, que per a ell era una qüestió de

solució un tant precària. No obstant, Jung no era hostil vers la religió, sinó que pel contrari ell pensava que l'ésser humà era religiós per naturalesa. A més, durant la seva trajectòria, va ressaltar la importància del valor religiós per a l'entendiment de la ment humana i és per això mateix, que la religiositat va ser un dels seus principals objectius.

Durant la seva adolescència, va ser un lector entusiasta, especialment inspirat per l'obre literària de Goethe. La família de Carl va decidir enviar-lo a Basilea on va estudiar la carrera de medicina. Va començar a deixar de ser introvertit i es va tornar més extravertit. Va haver d'escollir una branca per especialitzar-se: cirurgia o medicina interna. Tot i que ell volia especialitzar-se en la primera opció, finalment va optar per la segona, ja que no tenia els suficients recursos econòmics com per a fer-ho.

A les vacances d'estiu, a Carl Jung i a la seva família li van passar dos esdeveniments que van ajudar al destí i a la seva evolució professional. Van descartar casualitats i van arribar a la conclusió, amb l'ajuda d'una mèdium, de que hi havia certs familiars immersos en pràctiques espirituals que volien posar-se en contacte amb ell. Tot això va fer que Jung es comencés a interessar per la psicologia i va realitzar la seva pròpia tesis doctoral que tractava sobre la psicologia i la patologia dels fenòmens ocults.

Quan estava acabant els seus estudis, el seu professor Friedrich Müller li va proposar a Jung ser el seu ajudant a Munich, però abans de respondre al seu professor va fer una obrir el manual de psiquiatria de Ebing. Aleshores, el 10 de desembre de 1900, va començar a ser ajudant en la clínica de psiquiatria que es trobava en Zurich. En aquesta mateixa clínica va fer estudis que li van convertir en un psicòleg molt important.

Jung es va casar amb Emma Rauschenbach al 1903. Ella provenia d'una adinerada família de rellotgers. Al 1905 va ser nomenat professor lliure de psiquiatria. I dos anys després va conèixer a Sigmund Freud amb el qual va iniciar una col·laboració. Però tot i això, en les obres de Jung van començar a manifestar-se certes diferències entre el pensament de Freud i de Jung, fet que va provocar la total separació d'aquest dos psicòlegs.

Jung va denominar la seva doctrina com a “psicologia analítica”, i més tard ho va fer com a “psicologia complexa” per distingir-la completament del psicoanàlisis de Freud. Des de el 1913, Jung va decidir deixar el seu càrrec com acadèmic de la universitat de Zurich, ja que va començar a tenir problemes psicològics. Ell assegurava que tenia visions i somnis que el van portar a analitzar-se a si mateix, ho va fer durant setze anys. Tota aquesta investigació es troba reflectida al “Llibre Vermell”.

En 1916 Carl Jung va publicar el *“Collected Papers on Analytical Psychology”* i a partir d’aquesta obra, va començar a utilitzar encara més el terme “psicologia analítica”. Però el retorn al pla teòric es va produir al 1921 amb la seva obra sobre els diferents tipus psicològics, on es inclou la definició de la individualització o el procés que una persona segueix per crear el seu “si-mateix”. També va introduir les personalitats (introversió contra extraversió) i les quatre funcions bàsiques, que són els pensaments, els sentiments, les sensacions i les intuïcions.

Carl Jung va fer molts viatges al llarg de la seva vida. Va fer un recorregut pel nord d’Àfrica, va visitar diferents seminaris i va participar en moltes xarrades sobre la psicologia analítica. També va visitar els Estats Units i Egipte. Tots aquests viatges li van servir per analitzar les societats que encara no estaven dominades per el flux d’una cultura ni pel pensament filosòfic occidental. Gràcies a aquest fet, va poder desenvolupar encara més la seva teoria sobre el inconscient col·lectiu.

Jung va rebre molts tipus de premis i reconeixements. Al 1928, va publicar un llibre que tractava sobre l’alquímia taoista, que era una tribu que ell va visitar durant un dels seus viatges a Nou Mèxic. I durant les següents dècades, va publicar diferents obres. Va ser escollit com a president de la societat mèdica general de psicoteràpia que li van ajudar molt amb el seu desenvolupament personal i professional. En 1936 va rebre un doctorat honorífic de la Universitat de Harvard, i a l’any següent, va ser ponent en les conferències que es van celebrar a la Universitat de Yale.

La facultat de psicologia mèdica de Basilea li va nomenar catedràtic, tot i que va haver de abandonar la seva vida acadèmica, perquè es va trencar un peu, i a més, li va donar un infart. Carl va sofrir un segon atac cardíac però no va parar mai d’escriure. Durant aquesta dècada, se li va morir la seva esposa i

mare dels seus cinc fills i també un gran amic seu. Entre el 1960 i el 1961, Jung va treballar en el seu últim treball, l'aproximació al inconscient. Jung va morir el 6 de juny de 1961. Es trobava a la seva casa en Zurich. Ell tenia una malaltia circulatoria que va ser la culpable de la seva mort. Va ser sepultat en el cementiri de l'església de la seva localitat. Al 2017 la casa en la qual va viure Jung va ser convertida en un museu que es va inaugurar l'any següent.

Carl Gustav Jung va aportar un gran conjunt de teories, tot i que les que més van destacar, eren les de psicologia analítica o profunda. En aquesta proposta, Carl va desenvolupar la idea d'una estructura psíquica diferent a la de Sigmund, encara que hi havia algunes similituds. En la teoria jungiana el nucli de la ment és el "jo conscient" de cada individu. Després hi ha l'inconscient personal i finalment, un **inconscient col·lectiu** que és compartit per tots els éssers humans. La diferència entre l'inconscient personal i el col·lectiu és que, la primera li pertany a cada un dels individus amb les seves vivències del naixement, i és única en cada persona; en canvi, l'inconscient col·lectiu, és una mena de "configuració prèvia" de la ment i pot arribar a ser heretat. És per això que Jung no creia que els nens arriben a el món amb la ment en buida i que l'omplien conforme anaven creixent, sinó que hi havia certes accions, actituds o fets que venien dins del sistema des del naixement.

Jung va catalogar les personalitats en dos grans categories segons les actituds de cada persona: introvertits i extravertits. Aquests tipus de personalitat es podien barrejar amb cadascun dels quatre tipus de funcions: les irracionals, on s'hi trobaven la sensació i la intuïció, i les racionals, on s'hi trobaven el pensament i el sentiment. Combinant tots aquests factors, s'obtenien vuit tipus psicològics. Aquest són:

1. Introvertit + pensament. Les persones que tenen aquest tipus de combinació no es deixen portar per allò fàctic, sinó que prefereixen enfocar-se en les idees. Són persones que intenten comprendre el seu món interior. Presten poca atenció a tot allò que els envolta, incloent les persones.
2. Extravertit + pensament. Aquestes persones estan interessades en els fets per poder utilitzar-los com a base de conceptes. A més, esperen que les persones que els envolten pensin del mateix mode que ells, tot i que no es preocupen gaire per els altres.

3. Introvertit + sentiment. Aquestes persones es caracteritzen per prestar poca atenció a allò que és extern i aparenten independència i autonomia. Poden ser simpàtics i comprensius quan estan en confiança encara que no mostren els seus sentiments i transmeten, més aviat, melancolia.
4. Extravertit + sentiment. Són persones molt sociables i que s'adapten tant a l'entorn com a l'època. Solen seguir les modes i busquen ser exitosos. Tenen molta facilitat per establir relacions personals amb naturalitat i amb molt bons resultats.
5. Introvertit + sensació. Aquestes persones li donen prioritat a les seves experiències sobre qualsevol fet comprovat. És la típica personalitat d'alguns músics que tendeixen a ser modestos i més callats.
6. Extravertit + sensació. Són persones, que en tota ocasió, són molt pràctiques. Sempre busquen conèixer realitats tangibles així com el plaer propi. Són persones que necessiten estímuls constants, però tot i això, també solen realitzar molts canvis ja que no es conforma amb una experiència.
7. Introvertit + intuïció. Aquestes persones són somniadors clàssics. Viuen pensant en el futur i no es preocupen tant per l'actualitat en la que es desenvolupa la seva vida.
8. Extravertit + intuïció. Les persones amb aquest tipus de personalitat són molt aventureres, però quan obtenen allò que desitgen, perden totalment l'interès i lo fan fora per enfocar el seu interès cap a una altra cosa. Són persones que aconsegueixen seguidors amb molta facilitat.

Els arquetips segons Jung, són patrons universals que formen part del inconscient col·lectiu. Es tracten de imatges i tendències comportamentals i de la personalitat. Són la forma mitjan la qual s'expressen una sèrie de experiències i records referents als avantpassats. Cada persona desenvolupa uns arquetips a partir de les vivències de la seves ascendències. En aquest sentit, un arquetip és un element que permet explicar la generació d'una

sèrie d'imatges mentals que són desenvolupades de forma molt similar per diferents persones de diferents cultures.

L'inconscient col·lectiu prové a les persones de patrons que són omplerts amb les experiències personal en diferents mesures. És a dir, la substància que s'obté dels mètodes arquetípics es crea pel inconscient personal. Es podria dir que els arquetips són els papers que es porten a terme i les mascare (persones), són el estil particular de cadascú. Jung va classificar els principals arquetips en esdeveniments, en figures i en motius. Hem de ressaltar que una persona no és compon exclusivament d'un sol arquetip, sinó que pot ser una barreja de diferents matisos. D'aquesta forma, els arquetips defensen l'idea principal del inconscient col·lectiu i fan referencia a representacions mentals comuns a totes les persones.

El context personal de cada persona juga un paper molt important en el desenvolupament dels arquetips juga un paper de vital importància la influència de el context cultural de cada persona. Els individus no desenvolupen els arquetips en funció de les seves experiències personals sinó en funció de les experiències socials del seu entorn. Independentment del seu origen col·lectiu, si s'analitzen els arquetips de forma individual a cada persona, aquests resulten patrons emocionals i de conducta que determinen la forma de processar sensacions, imatges i percepcions. Segons Carl Jung, les influències contextuais, culturals i avantpassades provoquen la generació dels arquetips, els quals s'acumulen en l'inconscient dels individus i determinen gran part del seu desenvolupament psíquic.

Per poder exemplificar la idea dels arquetips, Carl Jung va utilitzar els símbols i els mites que semblen estar en totes les cultures. Segons ell, el fet de que totes les cultures presentin elements comuns posa de manifest que les societats humanes pensen i actuen a partir d'una base cognitiva i emocional que no es desenvolupa en funció d'experiències pròpies de cada persona. En contrapartida, la base cognitiva i emocional de totes les persones estaria regulada per la teoria de l'inconscient col·lectiu, la qual genera el desenvolupament d'una sèrie d'arquetips comuns per a tots els individus que es transmeten de generació en generació.

No obstant això, Carl Jung va fer especial èmfasi en que els arquetips no són representacions heretades, sinó que són heretades de

representacions. D'aquesta manera, els arquetips no es desenvolupen genèticament sinó ambientalment. La persona desenvolupa aquest arquetip a partir de la influència cultural. Els arquetips de Jung es poden dividir en dos categories: els principals i els altres arquetips.

1. Els arquetips principals són una sèrie de representacions inconscients que tenen un paper principal en el desenvolupament de la psique humana. Aquest tipus d'arquetips tenen una major influència a l'hora de definir els trets de les persones. Carl Jung va determinar cinc arquetips principals del inconscient col·lectiu, aquest són:

- Ànima. És el arquetip que realitza un vincle entre la consciència del jo i el inconscient col·lectiu, obrint-se així al "self". És el paper femení en el inconscient col·lectiu del home. L'ànima s'associa a una elevada emocionalitat i amb la força pròpia de la vida. Hem de tenir en compte que les figures ànima no són representacions de dones concretes, sinó que són fantasies revestides de necessitats i experiències de la naturalesa emocional. Les figures més representatives d'aquest arquetip són les deesses, les dones famoses, les figures maternes...
- Ànimus. A l'igual que l'ànima, aquest arquetip forma un vincle entre la consciència del jo i el inconscient col·lectiu, obrint així una via cap al "Self". A més, reflexa la natura de la connexió entre el món de les idees i dels esperits. És el paper masculí en el inconscient col·lectiu de les dones. Les figures del ànimus no són representacions de homes concrets, sinó de fantasies revestides de necessitats i experiències de la naturalesa emocional, al igual que passava en l'ànima. Les figures més representatives són les figures paternes, els homes famosos, els joves...
- Ombra. Per una banda, l'ombra representa una totalitat de allò que és inconscient. Per l'altra banda, l'ombra fa referència al aspecte inconscient de la personalitat de les persones. És un arquetip realment rellevant per fer la teoria del inconscient col·lectiu, ja que posa en manifest totes les disposicions psíquiques personals i col·lectives que no són assumides per la consciència ja

que són incompatibles amb la personalitat. És el fosc del jo. L'ombra es considera un antagonista del jo conscient, ja que molts no accepten com a propis i definitoris aquest tipus de trets i a més, els oculta als altres.

- Persona. És un arquetip que fa vessant al inconscient d'un mateix i es vol compartir amb els altres. Engloba tots els elements inconscients que un mateix adopta com a part de la seva imatge pública.
- Si-mateix. Aquest arquetip es defineix com al central del inconscient col·lectiu. Representa l'últim pas del procés de la individualització de la persona. El si-mateix és la imatge arquetípica de la totalitat.

2. Altres arquetips. A pesar de que els cinc arquetips anteriors són els principals, segons l'inconscient col·lectiu, existeixen múltiples arquetips indefinits. Aquest arquetips són menys rellevants a l'hora de la formació del inconscient col·lectiu, però tot i això, cadascun té una funció determinada. Podem destacar:

- Mare. És qui constitueix una imatge que permet a la persona detectar les conductes relacionades amb la maternitat, tal i com les han viscudes els avantpassats.
- Pare. És qui conforma una figura d'autoritat i guia al inconscient del individu sobre com es deu viure basant-se en el seu exemple.

Carl Jung va dedicar gran part de la seva vida professional a l'estudi de la personalitat humana i gràcies als seus estudis va aconseguir identificar molts models bàsics de personalitat. Les més importants són:

- Heroi. És un arquetip que permet mantenir a ratlla tot el que no ha d'envair l'esfera social per tal de no perjudicar-se a un mateix. Això es deu a que aquest arquetip lluita contra l'ombra, és a dir, amb la part del inconscient que la consciència rebutja. Pel que fa referència a la personalitat, els herois tenen una personalitat forta i perseverant amb una ambició il·limitada. S'esforça en ser fort i en defensar als altres.

- Bufó. Són persones que mostren una actitud positiva front a la vida. Busquen fer riure constantment a les persones que es troben al seu costat, i volen fer un món més amè i divertit tot i que utilitzen el seu humor per tapar les seves pors o dolors.
- Savi. Aquesta figura arquetípica busca revelar a l'heroi. El savi aporta reflexió i racionalitat a l'actuació del heroi amb el fi de desenvolupar comportaments més adaptats i eficaços. Són persones que valoren les idees per sobre de tot, tot i que es senten frustrats per no poder conèixer-lo tot sobre el món.
- Innocent. Aquest arquetip és etiquetat com a ingenu, somniador i poc real. Són persones que condien en tot el món i mostra una actitud positiva enfront de qualsevol adversitat. Viu despreocupat i la seva meta és ser feliç.
- Cuidador. És basa en la seva necessitat per protegir i ajudar als altres. Aquest tipus de persones es senten més fortes que la resta, i actua de manera quasi maternal. Són compassius i afectuosos. La seva debilitat és que és molt propens a ser explotat per altres persones que s'aprofiten de la seva bona bondat. Són persones molt generoses, però si es cansen, deixaran de fer tot el que fa per la resta.
- Amic. Aquest perfil té com a gran necessitat el sentiment de pertinença. És freqüent veure-ho integrant-se en diferents comunitats per trobar aquell lloc on pugui encaixar. Són persones molt honestes i valoren el col·lectiu per sobre de lo individual, encara que també poden mostrar una actitud negativa. El seu major temor és quedar-se fora de la multitud.
- Rebel. Aquest arquetip destaca per les seves iniciatives per derruir allò que ells pensen que no funciona. No creuen en les imposicions i es senten satisfets pensant diferent que la resta. Són persones independents, carismàtiques, inspiradores però també agressives, obsessives o autodestructives.
- Amant. És l'arquetip més passional. És sensible i el que més estima és l'amor, l'afecte i tot el que es trobi vinculat a allò sentimental. Busca l'harmonia en tot el que fa i li resulta difícil defensar les seves pròpies idees i creences enfront a altres persones més assertives.

La seva major por és no sentir-se desitjat i per això, és capaç de perdre la seva pròpia identitat pel simple fet de fer feliç al seu amat. Són persones que creuen en totes les formes del amor.

- Governant. És un arquetip que és relaciona amb el lideratge. Són persones a les que lis encanta tenir el control. Tenen sempre el control de la situació i li costa delegar ja que pensen que ells sempre porten la raó i que poden arribar a l'excel·lència, la qual cosa és la seva obsessió. Són persones que no suporten el caos, ja que com hem dit abans, ha de tenir tot sota el seu control.
- Mag. Són persones d'ideals i a la vegada, carismàtiques. Es troben en un procés de transformació constant ja que la seva curiositat per conèixer tot el que els envolta és molt forta. Els encanta aportar idees innovadores. L'únic problema que poden arribar a tenir, és que poden distorsionar lo quotidià i convertir allò positiu en negatiu.
- Creador. Són persones que no estan satisfets amb allò que tenen al seu entorn i per tant, sempre estan buscant maneres de renovar i canviar-lo. Valoren molt la llibertat, i són molt somniadors, tant que és la seva debilitat. Admiren el talent i la imaginació, però també passen bloqueigs creatius que es converteixen en frustració. Els artistes i músics són un exemple d'aquest arquetip.
- Explorador. Són persones inquietes que busquen descobrir. La seva passió és viatjar i no tenen por de desplaçar-se d'un lloc a un altre per nodrir-se de nous conceptes culturals. Són persones lleials als seus principis, però el seu estil aventurer no li permet aferrar-se a ningú lloc de treball o en cap relació sentimental.

La teràpia de Jung és una teràpia de conversa, però hi ha diversos mètodes d'exploració utilitzats en tot el procés. Aquestes s'apliquen amb més èxit si la relació entre el pacient i el terapeuta està basada en l'autenticitat, la confiança i una col·laboració professional entre iguals. La qualitat d'aquesta relació s'assegura que els clients se sentin còmodes per obrir-se i explicar els seus problemes, ja que senten que se'ls proporciona el suport i la seguretat necessària per facilitar la consciència, l'auto-realització i la transformació que l'ajudarà a superar les dificultats que limiten la seva integritat psicològica.

Algunes de les tècniques més són:

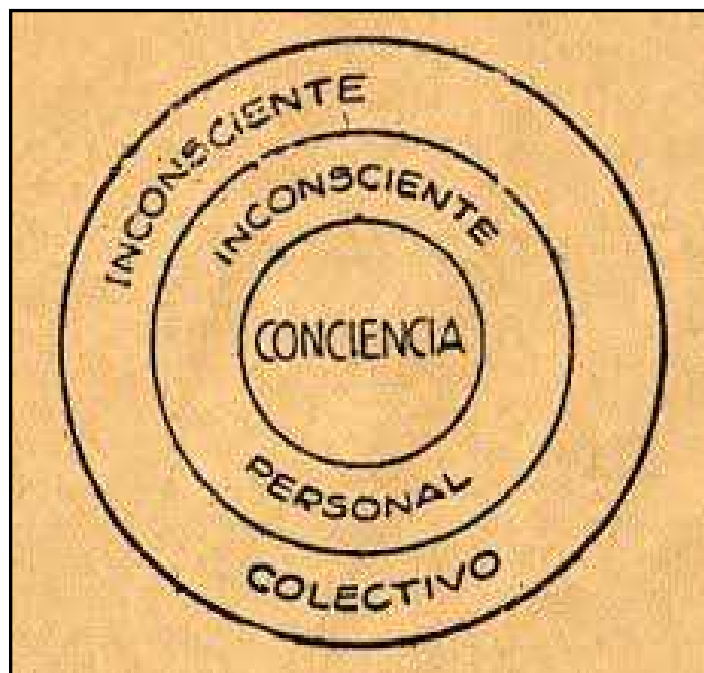
- Anàlisi dels somnis. L'anàlisi dels somnis de Jung es basa en l'afirmació de que els somnis són una anticipació en l'inconscient. Ofereixen la informació sobre l'ego, a més d'aportar consells i crítiques constructives de nosaltres mateixos en una perspectiva alternativa. Al final els nostres somnis compensen les actituds i comportaments d'una mala adaptació, l'objectiu del terapeuta és ajudar a facilitar una transformació de la psique. Això també pot implicar l'anàlisi de símbols.
- Prova d'associacions de paraules. Aquest mètode implica gravar el temps de resposta mitjana d'un pacient per a certes paraules-estímul. Se li demana a client de dir la primera cosa que se li ve a la ment després de que el terapeuta li digui alguna cosa. El temps de resposta s'utilitza per indicar les activats inconscients relacionades amb certes paraules dels problemes.
- Les activitats creatives. Altres mètodes de teràpia Jungiana poden incloure activitats creatives, com la pintura, el teatre, la dansa, la sorra de joc, escoltar música i portar un diari de son. Aquests mètodes d'auto-expressió poden ajudar als pacients a participar en la seva imaginació activa i alleujar qualitats creatives internes que poden ser inhibits pels valors morals o ètics

Com ja vaig dir al principi de tot, la psicologia es un tema que des de ben petita m'ha agradat molt. Sempre m'he interessat per descobrir tot allò que és dins de la consciència humana, conèixer l'inconscient. Gràcies a aquest treball he pogut aprendre moltes coses sobre la psicologia i sobre Carl Gustav Jung. He de dir que al principi no sabia qui era aquest home, mai havia sentit parlar d'ell. Però quan vaig haver d'escollir un autor, i vaig veure que ell havia fet importants descobriments en el món de la psicologia, vaig saber sobre qui fer el treball. Em sembla impressionant que la vida professional de la psicologia de Jung comencés amb un somni seu. A partir d'aquest ell va començar a interessar-se per tot aquest món.

He centrat el treball sobretot en el seu estudi dels arquetips, ja que em sembla molt interessant el que ell proposa sobre aquests. També m'ha agradat molt la seva teoria sobre les personalitats. Vaig trobar un test online

per esbrinar quines personalitats tens més desenvolupades i la veritat, és que el resultat em va sorprendre ja que els resultats eren molt similars a com jo considero que soc. A més, li vaig dir a la meua germana que fes el test, per veure si a ella també li quadrava la personalitat, i per a la nostra sorpresa el va fer! Una de les coses que més m'ha cridat l'atenció és el arquetip de l'ombra. El fet de pensar que tens una part teva a l'inconscient, una part més fosca de la teva personalitat, i que mai la treus cap a fora, em sembla molt curiós. Cadascun de nosaltres tenim una ombra, i no sabem ben bé que hi ha en ella. Altres arquetips que m'han cridat l'atenció són la persona i el si-mateix.

He gaudit molt fent aquest treball perquè, com ja he dit, ha sigut una oportunitat per descobrir només coses que abans no sabia. Espero que l'hagis gaudit tant com jo!

FRÓNESIS

CRÈDITS

Administrador: Francisco Sánchez Morales

Directora: Cati Romero Jordán

Editor: Jordi Puigdomènech López

Consell de redacció: David Amorin, Juan Carlos Balmori, Marta Domínguez Raya, Carlos Giménez Soria, Roser Gutiérrez, Àngels Jurado, Marta López Prats, Elena Mota, Antonio Peñas, Emmanuel Prats, Cati Romero, Pasqual Romero, José Sellés, Núria Solé

Redactors/es: Marcela Bou, Noelia Rodríguez, Édgar Pérez, Judit Navarro, Thaïs Roca, Judit López, Elisabet Cumplido

Personal d'administració: Sònia Escudero, Dolors Jordán, Ismael López, Loli Pulido, Mercè Sánchez

Assessorament editorial: Centre d'Investigacions Film-història (Universitat de Barcelona). <http://revistes.ub.edu/index.php/filmhistoria>

Revista cultural del **Centre d'Estudis Joan Maragall**

Contacte: joanmaragall@joanmaragall.com

Frónesis